

akiknek családjában ugyanez a defektus fordult elő.

Megint azt kell mondanunk: ne ezen a kétségbeesetten gondolatszegény módon védjük a zsidóságot. Ha a fajvédelem hamis jelszava ellen akarnak szót emelni, ne keverjenek bele oda nem tartozó és helytelen szempontokat. Azt igenis joggal mondhatjuk, hogy a „magyar faj védelme” címén elhangzó jelszavak igen gyakran nem a magyar nemzet egyéneinek védelmét és jólétét, hanem csupán a társadalmi békebonthatást, a zsidóellenes demagógiát szolgálják, mely egyeseknek árt, anélkül, hogy a köznek használna. Ezért félrevezető és helytelen a faji szempont, s az illető képviselő nem követett helyes utat, ha a „magyar faj védelméről” ebben a negatív, kirekesztő értelemben beszélt, mintha védenék a „magyar fajt” úgy is, hogy küzdünk egy gondolatban megkonstruált „idegen faj” egzisztenciális érdekei ellen. Mi nem hisszük, hogy az illető képviselő előtt ez a „negatív” fajvédelem szerepelt. Inkább hisszük azt, hogy a magyarság életszínvonalának emelése, tehát „pozitív” fajvédelem volt az, amire gondolt, tehát oly célkitűzés, melyet a magyar nemzeti közösség minden tagja lelkesen vallhat magáénak, s mely feltétlenül helyes, csak éppen a „faj” kifejezés alkalmazása helytelen, mert a faji gondolat hangoztatása feltétlenül félrevezető: úgy tünteti fel a dolgot, mintha egy „fajnak” szolgálhatnának, úgy, hogy egy másik úgynevezett „faj” egzisztenciáját leromboljuk. Ha e félrevezető gondolatnak — talán nem is éppen ártó szándékú — hangoztatása miatt támadunk valakit, *teljesen mellékes, hogy az illető maga kitért zsidó-e. Legalább mi magunk ne helyezkedjünk fajelméleti álláspontra.*

Ellenben lássuk meg a zsidóság igazi megvédkezésének módját és akadályait. Nem fajvédelmet követelünk, mikor rámutatunk széles zsidó rétegek anyagi pusztulására, új generációjuk kilátástalan helyzetére. Ez ellen a nyomorúság ellen tenni kell valamit: nem frázisokkal, hanem tetterővel. *Mi ismerünk oly pesti hitközségi és országos felekezeti vezetőt, aki a maga irányította nagyvállalatnál rég nem alkalmas zsidó ifjakat, a „kiterítésé” miatt meglámadott politikus és gyáros vállalatánál sokkal kedvezőbb a zsidó szellemi munkás helyzete. És ismerünk olyan, a felekezeti életben szereplő kiválóságot, akinek hatalmas vállalatánál egyszerre három tisztviselői állás is volt üresedésben és mégis*

chulásátotta a pályázó zsidó ifjút, mert „magasabb szempontokból” csak kereszténynek akart felvenni.

Nem az agitáció, a hatalmi politika eszközeinek tökéletesítése menti meg a zsidóságot. Ehhez erkölcsi erők latba vetése szükséges. Mikor állandóan a „beső egység” szempontját hangoztatják, nagyon is gyakran megfeledkeznek arról, hogy a *belső egység felismerése elsősorban éppen a vezetőkre kötelező. Akiknek bármilyen pozíciójuk van a zsidóságban, éppen azoknak kötelessége, hogy ne tegyenek különbséget a zsidóság egyes csoportjai között.*

Az, hogy külön csoportok vannak a zsidóságon belül, magában nem ártalmas. Baj csak akkor van, ha mesterségesen küzdelmet szítanak e csoportok közt vagy valamely csoport ellen,

ha erőszakolt eszközökkel igyekeznek megszüntetni az eltérő véleményeket. Hogy ez a veszedelem mennyire fenáll a zsidóság soraiban, — még pedig nem csak minálunk, hanem másutt is — mutatja annak a *közbecsülésben álló zsidó közéleti személyiségnek esete, kinek fia egy nagy palesztinai vállalatnál dolgozott kitért teljesítményel, de nem kapott letelepedési engedélyt, mert — nem volt chalic. A politikai szempont, a másik politikai tábor iránti ellenszenv tehát hatalmasabb volt, mint a legindokoltabb emberi és szellemi szempontok. Ez a szomorú tünet pedig elgondolkozásra készítheti azokat, akik szeretnék kikapcsolni a zsidóság életéből az alacsonyrendű módszereket, a személyeskedést, a politikai és társadalmi türelmetlenséget.*

Az Orthodox Központi Bizottságból

Az Orthodox Központi Iroda június 29-ére összehívta Budapestre az Orth. Központi Bizottságot, hogy a felmerült folyó ügyekben, valamint a mai rendkívüli idők egyetemes zsidó vonatkozásaiban kikérje véleményét.

Hétfőn reggel 9 órakor nyitotta meg a tanácskozást Kahan-Frankl Samu irodai elnök. Kivüle jelen voltak: Frankl Adolf felsőházi tag, az Orth. Iroda tb. elnöke és dr. Reiner Imre jogtanácsos, Hartstein Lajos ügyv. elnök betegségére való hivatkozással kénytelen volt kimenteni magát. Az országos rabbikollégium részéről megjelentek: Strasser Salamon debreceni, Snyders Bernát győri, Teitelbaum nyírbátori és Kohn eszarnai főbbiek, a világiak: óbudai Freudiger Ábrahám és Lipót, Korein Dezső s Klein Márkus (Budapest), Berger Benő (Újpest), Bernfeld Sámuel és Krausz Mór (Debrecen), Németi Sándor (Nyíregyháza) és Kornitzer Salamon (Szerencs).

A bizottság a délelött folyamán a tárgysorozat összes pontjait megvitatta és letárgyalta. Behatóan megbeszélték a súlyos problémákat, melyek az egyetemes zsidóságot, a hazai zsidó felekezetet és különösen a hitű orthodoxiát létezőkéiben érintik. Az új statutumok ügye, a jesivák válsága, az ifjúság vesztélyezettett egzisztenciája, az oktalan gyűlölség mesterségesen felszított tüze nem kerülte el a Központi Bizottság tagjainak figyelmét. Szóba kerültek a fájdalmas szentföldi események is és megbeszélték a Palesztina-munka segítéséhez vezetett lehetőségeket. Hír szerint az összes hazai orthodox hitközségekben egy később megállapítandó szombati napot a Palesztina-munkára szánt

felajánlásoknak fognak szentelni. Hétfőn délben a Központi Bizottság befejezte tanácskozásait.

Délután a rabbikollégium tagjai tanácskoztak vallási vonatkozású kérdésekben és a vidéki tagok az esti órákban már el is utaztak a fővárosból.

Keleti utcák

Irtá: E. LAZÁR FRANCISKA

Kazinczy-, Dob-, Király- és Rombach-utca, Ezer lakattal zárt titok-világ, Kelet varázs léptem arra huzza, S a tömkelegbe ránt a kíváncsiság.

Amint Tunisz, Damaszkusz, Bagdad, Kairó Oduiban a Szura-dal susog, Úgy zengnek itt fohászt ujjongva síró Szakállas, révült chasszideusok.

Sötét zugokban annyi sóhaj rebben, Mind azt susogja, hogy „hiszek, hiszek”, S az Istenük előtt önkívületben Táncolnak, mint perzsa dervisek.

Nagy őszi ünnepén a vándor sikhát, Hol annyi szürke kender elhalad, Kizöldül, és felépül ott a sátor, Virulnak ujra szelűtött falak.

A Szombat itt tündöklő menyasszony, Ki ős melódiában kéjeleg, S az asztalán, hogy miniket ott marasszon, Az Úrnak szentelt tiszta ételek.

Rejtelmek élnek titkos udarokban, Kövek hőzt kihaját a zsenge fá, Az ég s a föld szerelme lángra lobbán — Jer, ős Kelet, te éjsötét szemű!

Varázs-szemek, akik a multat látták, Sötét nagy arnyas pilla-fátyolok, A szenvedélyük, mint a hő imádság, Ót ezer év csodáin átlobog.

Örök Tanodnak szomja lelki kincsem, Uram, repesse vágyom én Feléd, És hadd daloljam ujra Néked, Istenem, Az Énekek szerelmi Énekét...

Még folytatódnak a véres zavargások a Szentföldön

Az angol alsóház Palesztina-vitája. — Halálbüntetések a terrorcselekmények ellen Palesztinában. — Az angol kormány királyi bizottságot fog kiküldeni Palesztinába a zavargások megszünte után. — Ormsby-Gore gyarmatügyi miniszter elismerése a palesztinai zsidóság magatartása iránt

Az angol alsóházban igen érdekes vita keretében foglalt állást a kormány és az ellenzék a palesztinai súlyos zavargások és általában a palesztinai zsidók és arabok viszonya tekintetében. A kormány álláspontját Ormsby-Gore gyarmatügyi miniszter, a lemondott J. H. Tomas utódja fejtette ki. A miniszter röviden összefoglalta a zavargások történetét és közölte, hogy az angol kormány elhatározta egy királyi bizottság kiküldését, amely a helyszínen fogja megvizsgálni az arab panaszok jogosságát és a zsidó bevándorlással összefüggő kérdéseket. Hangsúlyozta a miniszter, hogy a bizottság munkája a palesztinai mandátum alapján fog állani, tehát a kormány a Balfour-nyilatkozatban vállalt kötelezettségeket továbbra is fenntartja.

Közölte a miniszter, hogy a palesztinai kormány jún. 12-én rendeletet adott ki, melyben terrorcselekményekre (lővöldözés, bombavetés stb.) halál- vagy élethossziglani büntetés kiszabását írja elő; ezenkívül megkönnyíti a kivételes állapot elrendelését és a katonai és rendőri hatóságoknak messzemenő jogokat biztosít a rend fenntartása tekintetében.

Ormsby-Gore beszéde további folyamán részletezte a zavargások méreteit. Naponta átlag tíz-tizenöt támadás történik utak és vasutak ellen, továbbá átlag 5—10 bombamerénylet és ugyanannyi merénylet a telefon- és távírvonalak ellen. Az újonnan érkezett katonai erősítésnek köszönhető, hogy a zavargások különösen a városokban nem öltöttek még komolyabb méreteket. Elismerést érdemel, folytatta a miniszter, a zsidók magatartása, akik a támadások ellenére szigorú tartózkodást tanúsítanak. A hivatalos veszteséglista szerint a mohamedánok 42 halottat, 109 súlyos és 275 könnyű sebesültet, a keresztények 4 halottat és 78 sebesültet, a zsidók 28 halottat, 65 súlyos és 84 könnyű sebesültet vesztek. Elítéltek 1206 arabot és 328 zsidót.

„Kijelentem” — folytatta a miniszter, — „hogy Ófelsége kormánya erőszakosságok által eddig sem befolyásoltatta magát és ezután sem fogja ezt tenni. Amint a rendzavarások véget érnek, de nem előbb, a királynak javaslatot te-

szünk egy királyi bizottság kiküldésére, mely a helyszínen igen alaposan és behatóan meg fogja vizsgálni a nyugtalanság okát és az arabok és zsidók által elébe terjesztendő panaszokat. Ez a bizottság teljesen pártatlan szellemben fog működni és minden panaszt meg fog vizsgálni. Biztos vagyok benne, hogy a bizottság jelentése alapján sikerül oly megoldást találni, mely a mandátum alapján és a zsidóknak és araboknak tett ígéretnek szellemében rendezni fogja az összes kérdéseket.”

A továbbiakban Ormsby-Gore miniszter hangsúlyozta Anglia rokonszenvét az arabokkal szemben, viszont ünnepélyesen megerősítette Angliának a Balfour-nyilatkozatból eredő kötelezettségeit. Kijelentette, hogy nézete szerint nem indokolt sem az arabok féltelme, mely szerint a zsidók ki akarják szorítani őket Palesztinából, sem az a zsidó aggodalom, hogy az arabok a Szentföld zsidóságát a megtört idegenek alacsony színvonalára akarják leszállítani. Az angol kormány jövőndő politikájának alapját a kiküldendő bizottság jelentése fogja szolgáltani.

A beszédet követő vitában Tom Williams ellenzéki képviselő kifejtette, hogy a kormány nem lépett fel erőlesen mandátumos kötelezettségeinek védelmében. Cáfolta azt az arab beállítását, mint ha a zsidó földvásárlások arabokat földönfutókká tettek volna. Ellenkezőleg, az utóbbi években 250.000 arab vándorolt be Palesztinába. Soha nem volt az arabok gazdasági helyzete Palesztinában olyan kedvező, mint most.

Lord Winterton, a következő szónok, csodálatát fejezte ki a zsidók magatartása iránt, egyebekben pedig felszólította a kormányt, hogy teljesen pártatlan módon foglaljon állást.

Érdekes volt Lloyd George beszéde. Az ősz államiérfi rámutatott arra, hogy a kormánynak vagy végre kell hajtania a mandátumban megjelölt feladatot, vagy vissza kell adni a gyarmati megbízást. Ez a megbízás azonban Angliának becsületbeli ügye, melyről semmi körülmények közt sem szabad megfeledkezni. A zsidó nemzeti otthon felállítására Palesztinában világos kötelezettség; ez elől az angol kormány nem térhet ki.

Megnyiták a

Balatonnál

**SIOFOK
KESZTHELY
BALATONLELLE
BALATONALMADI
BALATONSZEMES**

MEINL GYULA

...L
idényfiókja

Ami a bevándorlást illeti, a kormány semmiesetre sem engedhet az arab kívánságnak, hogy a zsidó bevándorlást beszüntessék. Az ország lakossága egyelőre túl ritka, s a zsidó bevándorlás nem a bérek csökkenésével, hanem ellenkezőleg jelentős béremeléssel jár. Végül Lloyd George sürgette a védelmi intézkedések szigorítását és a zsidó önvédelem megszervezését. A következő szónok: L. S. Amery volt konzervatív gyarmatügyi miniszter szintén azt hangsúlyozta, hogy a kormány semmiképp sem szegheti meg becsületbeli kötelezettségét. A zsidóság súlyos helyzete más országokban kötelességévé teszi Angliának, hogy támogassa őket, anélkül, hogy az arabok jogait sértené. Felvetette a gondolatot, hogy nem lehetne-e bizonyos területeket az arab település céljaira fenntartani. Hangsúlyozta Amery Palesztinának az angol világbirodalom szempontjából való fontosságát. A. V. Jones képviselő, a következő szónok, azt követelte, hogy a kiküldendő vizsgálóbizottság a települési politikát ne csak Palesztinára, de Transzjordániára nézve is tanulmányozza. Utána Cleiton Brown ezredes beszélt, ki az arabokkal való meg egyezés politikáját hirdette. Majd Locker Lampon képviselő beszélt, aki különösen a német zsidók kétségbeesztő helyzetére hivatkozott és rámutatott arra, hogy ezeknek a bevándorlási lehetőségeit biztosítani kell. James de Rothschild képviselő híven esetezte a za-

vargások nyomán Palesztinában előállt súlyos és nyugtalanító helyzetet és hangsúlyozta, hogy a zsidók a legsúlyosabb támadásokra is hékésen reagáltak. Ismertette a rendfenntartás nehézségeit. Az arabok helyzete, mondotta, az erősebb zsidó letelepülés óta lényegesen javult. Ha békében megférnek egymással, Palesztina el tud tartani két baráti népet is.

Herbert Morrison képviselő beszéde után, ki személyes élményei alapján meleg elismeréssel adózott a zsidó gyarmatosító munkának, Gallacher képviselő, az alsóház egyetlen kommunista tagja emelt szót: sikraszállt az arabok jogaiért és a zsidó települést mint az imperialista elnyomás eszközeit jellemezte. Ormsby-Gore miniszter nyomban megálapította, hogy a harmadik Internacionale mindenkor ellenezte a cionizmust és a zsidóknak Palesztinában való letelepülését. Végszavában is hangsúlyozta a miniszter, hogy a kormány semmiesetre sem fog erőszakoskodások elől meghátrálni és semmiféle engedményeket sem tesz fenyegetés és terror alakjában jelentkező követeléseknek.

Ez a vita nagy mértékben alkalmas volt az angol kormány álláspontjának tisztázására. Az elterjedt véleménnyel szemben, mely szerint az angol kormány igyekszik az arabok kedvében járni és ezért nem lép fel kellő eréllyel a támadók és rendezavarók ellen, a hivatalos kormánynyilatkozat nyilvánvalóvá tette, hogy Anglia igenis komolyan veszi mandátumos kötelezettségét és nem enged az erőszaknak. Az sem áll, hogy Anglia túl gyöngye a zavargások megfékezésére: az arabok guerilla-módszerrel magyarázzák, hogy gyors eredményt nem lehet elérni. De a kormány ereje és tekintélye egyre hatásosabb módon jut kifejezésre. Megmutatta az alsóházi vita azt is, hogy az angol demokratikus közvélemény szinte egyhangulag sikraszállt a zsidók jogainak érvényrejtetése mellett; az is jellemző, hogy az egyetlen kommunista nem a zsidók, hanem az arabok mellett foglalt állást, amivel újabb bizonyítékát szolgáltatva annak, hogy zsidóság és kommunizmus nem szövetségársak.

Palesztinából még egyre érkeznek hírek véres harcokról és rendezavarásokról. A harcok rendszerint angol katonaság és arab lázadók között folynak le, de gyakoriak még a zsidóellenes arab támadások is. Így legutóbb arabok bombamerényletet követtek el Mikveh Israel mellett egy Tel Avivba igyekvő autóbussz ellen. A robbanás megölte Israel Schapert 28 éves zsidó gyárigazgatót és egy másik utast súlyosan, egy harmadi-

kat könnyebben megsebesített. Safed mellett súlyos gépfegyverharc folyt le egy zsidó teherautószállítmány védőőr-sége és arab támadók között. Napról-napra számtalan hasonló eset játszódik

le. A palesztinai zsidóság hangulata ehhez mérten igen komoly, de csüggedésnek nincs nyoma. A palesztinai zsidók bíznak benne, hogy szükség esetén elég erősek az önvédelemre is.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A radomi pör

Megemlékeztünk arról a pörrel, melyet a radomi bíróság tárgyalta a lengyelországi Przytkiben lefolyt súlyos pogromszerű zavargások ügyében. Mint ismeretes, a vádlottak között zsidók is vannak, akiket azzal vádolnak, hogy támadólag léptek fel a paraszttal szemben. Az államügyész vádbeszédében odáig ment, hogy a zsidókra hárította a felelősséget az egész pogromért. A nemzeti demokrata agitáció, mondotta az ügyész, bojkottot szervezett a zsidók ellen. A zsidók a rendőrség segítségét kérték, azonban nem elégedtek meg ezzel, hanem — noha elegendő rendőri készület áll rendelkezésre, felfegyverkezve vonultak az utcára s ezzel maguk provokálták a felbőszített paraszttal támadását. Két antiszemita ügyvéd, Gajewicz és Kowalski, a bíróság előtt izgató beszédet tartott a zsidók ellen, Kowalski egyenesen azt követelte, hogy kergessék ki a zsidókat a lengyel városokból, ahol nincs helyük.

A féktelen izgatás

hatását semmi sem jellemzi jobban, mint hogy a radomi bíróság négy zsidót, akik a przytki pogrom elleni tüntetésben vettek részt, igen súlyos, egy évtől két évig terjedő fogházbüntetésre ítélte. A lengyelországi zsidóság élesen tiltakozik az érthetetlenül súlyos ítélet ellen.

Még szomorúbb, hogy a przytki elemi iskola kirándulásán kisgyermek antiszemita dalokat énekeltek zsidó tanulótársaik jelenlétében, akiknek a tanítónő nem engedte meg, hogy elmenjenek. Később pedig, mikor az erdőbe értek, a keresztény gyermekek egy része megtámadta a zsidó tanulókat, s közülük sokat súlyosan bántalmaztak, úgy, hogy egy kisgyermek kórházba kellett vinni. Ez a megdöbbentő eset megmutatja, mily messzire ment a lelkek mérgezése ott, ahol már gyermekek rendeznek tömeges támadást tanulótársaik ellen.

A holland bíróság nem ismer favédelmet

Miközben Németországban egyre-másra érkeznek hírek „fajgyalászat” miatti súlyos fogházbüntetésekről, s míg például egy „árja” német nőnek egy

„kevertvérű” férfivel való házasságát a bíróság felbontotta azért, mert a nő, mint válókeresetében előadta, csak újjalban jött rá, hogy férjének nem egy, de két nagyszülője volt zsidó, s így már a nürnbergi törvények értelmében „Mischling”-nek számít, akinek jogi helyzete lényegesen rosszabb, mint a „negyed-zsidóké”, addig a rotterdami bíróság igen érdekes indokolással rendelte el egy német állampolgárságú „árja” nőnek egy „nem-árja” származású holland állampolgárral való megkesztését. A holland anyakönyvvezető ugyanis megtagadta a házasság megkötését azaz az indokolással, hogy a német-holland szerződés szerint, ha a házasság felek egyike német, az illetékes német hatóság igazolása szükséges, mely szerint nem áll fenn házassági akadály. Ezt a bizonyítványt a német hatóságtól a nürnbergi törvények értelmében természetesen nem lehetett beszerezni. A rotterdami bíróság mégis elrendelte a házasság bejegyzését, még pedig azzal az indokolással, hogy a német hatóság házassági akadályul azt hozta fel, hogy az illető holland állampolgár zsidó. Mivel pedig a vőlegény vallására nézve keresztény, csak származása szerint zsidó, a holland jog nem ismer megkülönböztetést közte és bármely más holland állampolgár között. Ezért nem is tekinthető zsidónak, tehát a zsidóság, mint házassági akadály nála nem állapítható meg. Az a megkülönböztetés, melyet a német jog leszármazás alapján állapít meg zsidók és nemzsidó között, holland hatóság előtt nem lehet irányadó.

— **Hatvany Bertalan báró az Izr. Patronázs Egyesület új elnöke.** Most tartotta meg az Országos Izr. Patronázs Egyesület 26. évi közgyűlését dr. Hevesi Simon elnöklésével, nagy és előkelő közönség jelenlétében. A jelentés beszámolt az egyesület nagyarányú gyermekvédő és profilaktikus munkájáról és egyúttal ismertette a jövő évi munkatervet. Az évi jelentést méltatták dr. Deutsch Ernő főorvos és dr. Németh Péter tanácselnök. A Székely Ferenc halálával megüresedett elnöki tisztségre Hatvany Bertalan bárót választotta meg a közgyűlés.

„Amikor Pest mesélni kezd...”

„Objektív” megállapítások a pesti hitközség évi jelentésében

A Sip-utca évi jelentésének részleteivel nem akarunk bővebben foglalkozni. Agitatórikus kihasználását átnedjük azoknak a sajtóorgánomoknak, melyeknek ebből nyilvánvaló hasznuk van. Elismerjük, hogy a pesti hitközség minden szociális és kulturális intézménye ebben az évben is bár hiányos, de magasrendű munkát produkált. Meg kell azonban azt is mondanunk, hogy az eredmények csak igen kis részben írhatók a központi vezetés javára, sőt azokat igen sokszor e vezetés ellenére érték el. Az a vezetés, mely hatalmi szempontjait mindennél többre tartja és beleviszi még ügyvitelébe is, mely iskolákat szüntet meg és a vallási életet adminisztratív rendszabályaival akadályozza, nem könyvelheti el magának a lelkes és kiváló papok, tanítók és tanárok, orvosok és alkalmazottak érdemét.

Ámde az évi jelentés nem csak ily propaganda-jelszavakkal szolgál, hanem általános politikai alapelveket is hangoztat. Ezt olvassuk benne: „Ezek azok az idők, mikor minden ellentétnek meg kell szűnnie. Sajnálattal kell azonban megállapítanunk, hogy ezekben az időkben, mikor az egész felekezeti vitális és existenciális gazdasági és erkölcsi érdekeiről van szó, partikuláris érdekek próbálják meggátolni az erős szervezet megvalósulását. A budai hitközség az, amely a petíciók, memorandumok, személyes eljárások ostromát indította a statutumok jóváhagyását áhító közakarat ellen.”

Ismét a régi fogás: az egység érdekeinek felismerése csak azokra kötelező, akiknek jogos erkölcsi és hitéleti érdekeit akarják feláldozni az „erős szervezet” diktatúrája nevében. Az egység és testvériség nem kötelezi azokat, akik a statutumokat oly formában hagszolták keresztül, hogy azok súlyos aggyályokat keltettek általános jogi szempontból is.

Persze, Buda a bűnbak. Buda „lázád fel” a „közakarat” ellen, sőt még „petícióktól és személyes eljárásoktól” sem riad vissza. Micsoda kártékony, offenzív szellem! Buda támad az egész magyar zsidóság ellen.

Mert az persze csak nem tekinthető támadásnak, hogy gondosan elleplezett taktikával a budai hitközség adópolitikai „kiéheztetését” készítették elő, s bizonyára legális és az egység érdekeit szolgáló eljárás volt az is, mikor a budai hitközség templomépítési akciója ellen

indítottak aknamunkát. Az sem volt támadás, mikor a budai hívek előtt hitközségüket azzal akarták ellenszenvenvéssé tenni, hogy nem alkot új intézményeket, s később, hogy a templomépítés megindult, azzal fordultak ellene, hogy nem lesz módja az építkezést befejezni.

Most megint hivatalos helyről, hivatalos hatalommal alátámasztva látjuk nyil-

vánosság elé kerülni e demagóg frázisokat. A cél világos: az ellenkezés letörése, minden eszközzel. Erre van pénz és akaraterő. Az „erős szervezet” e cél érdekében mindenre képes. Azok megérálgalmazására, akik községük érdekében önzetlenül dolgoznak. Ezért az egység jelszava, mely minden erőszakosságot és önkényt megenged kisajátítóinak, de a jogos érdekek védelmét is lázadónak bélyegezi azok részéről, akiknek bérére akarják az „erős szervezet” egységét megvalósítani.

„Ön fizessen több adót, mert Ön tulsokat jótékonykodik...” Egy csokorra való mutató a Nagy Számológép virágos kertjéből

Az adó-adminisztráció kellemetlenkedéseiről szoltunk a multkoriban: a felekezeti adómorálnak „felülről” való leontásáról, azokról a módszerekről, melyekkel bizonyos részről igyekeznek leontani az adókezelés pártatlanságba vetet hitet. Beszéltünk 100—200%-os adóemelésekről, melyeknek pusztá ténye, akarva nem akarva, a részrehajlás látzatát kelti.

Azóta a posta hírt hozott nekünk még ennél is szembeötlőbb, ötszáz százalékos emelésről, s arról is, hogy az illető hittestvérünk kénytelen volt e rendszabály után igen őszinte beadvánnyal fordulni a hitközség vezetőségéhez. Rámutatott arra, hogy a csakugyan horribilis adóemelést hivatalosan azzal indokolták, hogy — „sokat szokott snóderozni.”

Az adóbürokráciának ez a szinte kómiikus kinövés gondolkodóba kell hogy ejtse a szemlélot, s az egyéni esetet közüggé teszi. Ez a bürokrácia valószággal tervszerűen rontja le az adakozó készségét (találmányai közé tartozik a Tóra előtt felajánlott összegek adminisztratív elvonása is a felajánló által megjelölt céltől) s egyben az adózás ügyén is ront, mert ily kirívó esetek súlyosan sértik a pártatlanságba vetet hitet.

Felemelni valakinek a hitközségi adóját, s mindjárt az ötszörösére, mert az illető snóderozni és jótékony intézményeket adományaival támogatni szokott: ez oly kómiusan bürokrata megoldás, mely mosolyra indítana, ha nem kel-

lene mérhetetlenül bosszankodni rajta. Talán ilyeneket mégsem kellene csinálni.

Annál kevésbbé, mert — egy rókáról két bört nem lehet lehúzni! — az így megrendszabályozott hittestvérek kénytelenek lesznek azt az összeget, amit az adósról kisajtol belőlük, a jótékony intézményeken „bespórolni”. De talán ez is belevág az Egyakarat terveibe: így legalább az Ő kegyeitől függ majd teljesen jótékony intézményeinek léte és sorsa.

Egy másik adóval túlságosan megnyomorított hittestvérünk felszólamlásában szemére hányja a pesti hitközségnek: miért ez a kegyetlen adósról, hiszen 2 év óta dicsekszik a differenciamentesség-gel, sőt mult évben még az „Egyenlőség” „nagyarányú szanlására” is teltet a hitközség pénzből?!

Egy harmadik viszont felpanaszolja, hogy a hitközség csak hittandijban 32 pengőt szed be mindenkitől évenként, holott gyermekkorában, amikor jobban tanították a hittant, a harmadrészébe sem került.

Mit szól vajjon ehhez Glücksthal alelnök úr, aki a főváros kasszájából ez idén is nagyobb összeget reklamált és kapott is a hitoktatási segélyből — persze Buda, illetve csak Buda rovására (mert Óbuda csendes megállapodásból folyólag visszakapja a különbözetet, nem is szólva az orthodox hitközségről,

Kérjen mindenütt **JUBADONT**
orth. kóser
fogkrémet, mely Pollák Ábrahám bonyhádi rabbi felügyelete alatt készül
Gyártja: **STOMATIN és PERYXOL**
fogápolási cikkek gyára — Budapest, VII., Rottenbiller-utca 8. sz.

amellyel Pest jőben akar maradni: végre ha az orthodoxok nem is tanítanak hittant az állami és községi iskolában, de a hitet tényleg ők terjesztik és a valást tényleg ők tartják fenn! Az alelnök

úr persze akkor ott bőlesen elhallgatta, hogy a pesti hitközség érdemes tagjait hittandj címén még külön is megkönyvebbíti minden tanuló után évi 32 pengővel...

Dr. Márk Wischnitzer: A világ zsidósága

— Jelen, történet és jövő —

Írta: Dr. Wolf József

Tíz évvel ezelőtt jelent meg Kreppel könyve: „Juden und Judentum von heute“. E mű a háború előtti, a háború alatti és a világháborút követő évek eseményeit foglalja magában. Azóta eltelő tíz esztendő és ez évtized alatt úgy az egyetemes, mint a zsidó történet terén nagyobb és jelentősebb események történtek, mint azelőtt évtizedek vagy évszázadok alatt. Gondoljunk csak az 1929-i év palesztinai eseményeire, említsük meg a németországi eseményeket, a hitlerizmus zsidóellenes politikáját, a lengyelországi szigorú sechita-tilalmat, a kiválóbbnál-kiválóbb férfiak működését, életét, halálát, mint pl. báró Rotschild Edmond, Lord Reading, Silvain Lévy, Bialik halálát, Nalunk pedig Sándor Pál és a legutóbb elhalt Blau Lajos nevét.

Ha azt kérdeznők, hogy tulajdonképpen mi ez a könyv? Kulturtörténet, gazdasági vagy politikai történet? Akkor azt kell felelnünk, hogy mindhárom. Alig van a földkerekségen egy ország, amelyben zsidók, több vagy kevesebb számban ne laknának. Wischnitzer könyve „Die Juden in der Welt“, végig vezet az összes földrészekén, minden egyes országon. Az alfabetikus névsorból kiragadjuk a következő címeket: Abesszinia, Afganisztán, Albánia, Ausztrália, Besszarába, Biró-Bidschán (a Biró és Bidschán folyók között), Chille, China, Dalmatia, Esztország, Fidji szigetek, Cyprus, Rhodos, Kreta, Korfu stb. Érdekes Szaloniki zsidó lakosainak sorsa. Albániában 840 zsidó él. A török zsidókkal kapcsolatban megállapítja, hogy a XVI. században nem kevesebb, mint 16 hitközség működött, közöttük Budun, ami nem más mint Buda. Ma a török zsidóknak a parlamentben egyetlen képviselője van: dr. Abrewaja, a pathologia tanára az istambuli egyetemen.

Az egyik fejezetben a zsidók vándorlásairól szól, egy másikban a foglalkozásokról. Így a 15.800.000 zsidó közül 38% kereskedő, 36% iparos, 6% szabad pályán működő, 4% földműves, 2% szolga, 12% állásnélküli.

Minden egyes országnál találunk egy rövid történelmi áttekintést az ország

zsidó lakosságáról. Így Spanyolország zsidóságának történetét szinte dióhéjban kapjuk. Filmszerűen peregnék le az események: Chászdáj ibn Saprut, Samuel Hanágid, Juda Halévy, Majmuni stb. Ma megint élnek zsidók Madridban, Sevillában és máshol. 1935.-ben a luzerni cionista kongresszuson a spanyol zsidók egy képviselője már jelen volt. A portugáliai zsidókról megtudjuk, hogy egy Lengyelországból származó, Schwarz Sámuel nevű zsidó mérnök kezdeményezésére és az Alliance és az „Anglo-Jewish-Association“ támogatásával megindult a maranoszok zsidó vallásra való visszatérítése. A mozgalom élén Arthur Carlo de Barros vette át és elsőnek tért vissza a zsidó vallásra. 1927-ben felépült az első spanyolországi zsinagoga. Neve: „Mekor Chájim.“

Franciaország következik. Itt is gyorsan vonulnak el szemünk előtt a kimagasló események, amelyek közül kiemeljük: a zsidók emancipációját, a francia zsidó szinhedriont, Napóleon szerepét a zsidók életében. Majd a francia zsidók vallási életének hanyatlása, a damaszkusi vérvád, Cremieux szerepe stb. Felemlíti a francia közélet zsidó nagyságait. A bankárok közül a Rotschildokat, a Fouldokat, a Pereirákat. A francia zsidó tudósokat, költőket, művészeket: Joseph Salvador a történész. Salomon Munk, a nyelvész. Joseph Halévy, az orientalista, a két Derenbourg, a két Reinach, Theodor és Salomon, a hellenista és esztétikus, elvonulnak a francia grand-rabbink: Zadoc Khan, Izrael Lévy.

Ugyanilyen szempontok mellett tárgyalja Anglia, Olaszország, Hollandia, Belgium, Svájc, a Skandináv-államok zsidóságának történetét napjainkig. Mit ír a német zsidókról? 1933. követi a német zsidók történetét és úgy látszik elővigyázatosságból nem akarja tárgyalni az utóbbi évek szomorú eseményeinek történetét, illetve nem akar még azok felett kritikát gyakorolni.

Érdekes a Magyarországról írt fejezet. Az ujjbkkori magyar zsidó történetből kiragadja az 1868—69 évi kongresszust, amelyen 220 tag közül 48 kivonult. A mai kis Magyarországon van 131 ortho-

dox, 180 neológ, 37 status quo ante alapon működő hitközség. A kimagasló zsidó nevek közül megemlíti Goldziher Ignácot, Stein Aurélt, Löw Imánuel, Kaufmann Dávidot. Szól a magyar zsidó sajtóról. Említi a pestiek világhírű kulturális intézményeit: a két gimnáziumot, a könyvtárt és a múzeumot. Sőt az Akadémia Kaufmann-könyvtárát is felemlíti.

Ezek után az utódállamok következnek: Jugoszlávia, Románia, Csehszlovákia. Érdekes leírást nyújt az elszakított területek zsidó életéről, a híres jesivákról: Munkács, Ungvár, Beregszász és Huszt. Szól a vegyes házasságokról. Csehországban a házasságok 60% vegyesházasság. Szlovénországban kevesebb, Ruszinszkóban pedig alig fordul elő.

Ausztria zsidóságának története következik. Megtudjuk, hogy már a XI. században laktak zsidók Karinthiában, Tiroiban stb. Beszél a bécsi zsidókról, akik közül a XVIII. században kiválnak Wertheimer Sámson, Oppenheimer Sámuel, majd később Arnstein, Eshelész, Hoffmannsthal, Beer, Hoffmann, Franz Werfel, Stefan Zweig stb. nevét. A wieni hitközség az európai hitközségek sorában Varsó és Budapest után a harmadik helyet foglalja el.

A svájci zsidók történetéből megtudjuk, hogy már a XIII. században laktak zsidók Baselben, Bernben, Genfben, stb. 1920-ban számuk mintegy 21.000 volt. Davosban a svájci zsidók a többi európai zsidóság támogatásával tartják fenn az „Etánia“ tüdőbeteg gondozó intézetet.

Ezek után következnek a skandináv-államok: Norvégia, Dánia, Svédország, majd a balti államok: Finnország, Esztország, Litvánia, Lettország, majd Lengyelország, Szovjetország, továbbá Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália zsidóságának ismertetése. Ezekről a későbbi számokban fogunk beszélni.

— A VAC női kézilabdásainak nagy sikere. A VAC, amelynek a magyar kézilabda sport megteremtésében olyan fontos szerepe volt, ezévből újra szervezte női kézilabda csapatát, mely az egész sportév folyamán nagyon szép küzdelmekben tűnt ki. A II. osztályú bajnoki mérkőzések győzelmei alapján most ez a csapat is az első osztályba kerül, ami a lelkes játékosokat és a csapat vezetőjét: Bodor György válogatott játékost egyaránt dicséri. A VAC sportigazgatójának, Dückstein Zoltánnak 30 éves jubileuma alkalmából a VAC Adler Ernő szakosztályi elnök adományából értékes serleget küldött ki tiszteletdíjjal a körmérkőzésen résztvevő női kézilabda csapatok számára.

Dr. Kecskeméti Lipót „Ezsajás“-a*)

Irta: Dr. Benoschofsky Imre budai főrabbi

Három kötet, csaknem ezer oldal Kecskeméti Lipót tollából — a mienknél gazdagabb tudományos irodalomnak is eseménye lenne. A szerző mégis aggodalommal bocsátotta útra a könyvét: olvashatnák és nem fogják olvasni. Az okát is tudta:... a nem bántó, nem is hangos, inkább szótalan tartózkodásnak... mentése, mentetetődzése írásaimnak a tárgya: hogy a próféta ügye, a mai időben, nem nagyon izgatja a lelkeket; csak nesztét vette a fülem és egyre rág rajta; nem magamért, hanem a zsidóságomért — alig tudom zsidó lelkekről elhinni, de vállalom kell, úgy vagyunk*... Irigylésre méltó, nagyszerű tudós és hívő lélek, aki ezeket a sorokat röviddel halála előtt leírta — évtizedeket töltött a próféták könyve fölött b'oldog áhitatban és szomorú romlásunk esztendőiből „csak nesztét vette“, hinni sem akarta hogy a zsidó lelkeket ma nem izgatja a próféták ügye. Ezért magáért is érdemes lett volna a nagyváradi gyülekezetnek papja hetvenedik születésnapjára kiadni ezt a nagyszabású művet, hogy messziről nagy tisztelettel megtűchassuk vagy inkább újra tudásunkba idézhessük: élt Váradon egy tiszta, nagy lélek, egy a szent maradékból.

A könyvet magát tudományos szempontból az enyémmel hivatottabb toll bírálta már a nyilvánosság előtt — én inkább a vallásos olvasmányt kereső exotérikus szempontjából nézem. Ilyen közéletben is megmutatta már a nagyközönségnek egy kitűnő Ezsajás-értő, de éppen ebből a szempontból annyi a mondani-való, hogy maradt nekem is, jut még másnak is. Olyan szegény a mi irodalmunk művelt zsidónak való vallásos olvasmányban, hogy nagyobb ínségünk csak az ilyen könyvek írást érdeklődő olvasókban van. „Tudás hijján elvész az én népem“ — ez a csendesség, a mi szellemi életünké, már Verescsagin ecsetjére kívánczik. — Persze egyik szegénység a másikat mozdítja elő minden megfelelő, jó könyv viszont olvasókat teremt. Ezért kell ezerszer meggondolni nagy szegénységünkben minden papíroslap, minden szemernyi nyomdafesték okos felhasználását, Ezért kell százszor megbárálni minden nyomtatott sort, Mint ahogy óvatossan mérlegelik háborus inségben hová

jut minden karaj kenyér, úgy kell meggondolni: tékozlásra ne jusson az élető betű.

Azt előljáróban is megmondhatom, aki kinyitja Kecskeméti Lipót „Ezsajás“-át*), az nyomban érzi: *numen adest*, nem mindennapi szellemmel került érintkezésbe.

De hamarosan megérzi a könyv hőseinek Ezsajás prófétának, emberfeletti méreteit is.

„Az igazi... mégis csak az volt, amikor Ezsajás a maga élő szavával adta tudtára mindenknek — királynak és népnek, papoknak és katonáknak, prófétáknak és nagyuraknak, politikusoknak és a közéletben keveset kérézett tömegeknek — hogy mit akar Adonáj, mit kíván, mit tervez. És a gondolatokat hang vitte tova, amely arra való volt, hogy változatlanul jelentésének a teljességében, minden ízek és színek parányáig adja világá az istenit: azt a kettős ílethből, a prófétáiból meg a költőiből való szépet.

Minderről persze semmi feljegyzés... Így van, mert így kellett lennie: másképp sok más nem lett volna úgy, ahogy volt. Csak vele tudjuk megérteni az Ezsajás prófétáskodását kísért külső nagyszerűségeket, ahogy oly korlátlan ura tudott lenni a fórumnak: miniszterre rá szól, és a király kegyeltjének eláll a szava; ellenzékének a nagyjai lázadznak, morognak és elnémulnak, ahogy lecsap rájuk az ő felsőbbes csitt-szava...; az ostromlott fővárosban mindnap, több helyen is türelmetlenkedő, lázas, forradalmi csoportosulások, a kétségbeesett híveké, hogy mi lesz, meg a mindent jobban tudóké, hogy amugy kellett volna — és Ezsajás itt, Ezsajás ott, és szavára bizakoóbbá feszül a csüggettség, és meghúháznak a vakmerőségek.*

Nekilendül a képzelet egy-két adatból embert, sorsot életformát ábrázolni. „Így volt, mert így kellett lennie“ — látjuk Ezsajást jómódban, önkéntes egyszerűségben, jeruzsálemi házában, meghitt tanítványai közt s az alázatosak tágabb gyülekezetében „az első Erkölcsei Szabad

Egyetem katedráján.“ Látjuk családi körben, meleg meghittségben a „prófétánéval“ serdülő fiát is halljuk: apja költeményeit szavalja. Elkisérjük a fórumra, ismerjük már szálás akáját, hangja ércét, szemé tüzét. „Így volt, mert így kellett lennie.“

„Művész-lélek: látó és alkotó... Ahogy Ezsajás prófétáskodása végiglen a szépek e sugarasságában jelentkezik, káprázatos-ragyogóban: eltűnőhetik rajta a bírálat, kié elsőül az egyénisége, a prófétá-e, aki költő is volt; a költő-e, aki épen prófétává lett? És ugy is vagyunk vele, hogy mintha a prófétáinak abban a legteljesebb teljességében is, mintha azon a végtelenen is túlra tudna a másik, a költő — ha nem is több az, csak a széleket szegélyező fényzóródás.“

Látjuk a példait is ennek a prófétáinak is túlsugárzó költői szépek, ahogy az egy-egy erkölcsi, teológiai, vagy történet-filozófiai elvet vivő fordulatok az elvont dogmákat is művészi formába fogják: „...údv az igazaknak, bizony boldogok, mert eszelekedeteik gyümöcsét fogják enni; jaj az istentelenek, összeroppan a rosszban, mert kezének a viszonzása jut ki neki!... „Az Adonájnak bűnös meg nem értését követő bűnhődésről nem a teológus beszél, hanem a költő, hogy a megbántott szentség, a megsértett sértetlenség maga áll bosszut magáért: kővé lesz, amin elvágócnak, sziklává, aminek nekibotlanak — törre meg hurokká — hogy tömérdeken megotlanak bennük, elsenek és összezúzzák magukat, fölakadnak és belevesznek.“ A történelem Isten akaratának megmásíthatatlan érvényesülése — ezt a prófeta-költő így mondja: „...ez a határozat van határozatban az egész földre, és ez a kéz az, amely kinyújtva mind a nemzetekre — mert ha a Sereggek Adonája határozott, ki fogja azt meghiúsítani? és ha az ő keze kinyújtva, ki fogja azt visszahájtani?“

Most azután a szerző mérőőnya egyre mélyebben kutat: Ezsajás eszméit, elveit tapintja ki. A legfőbb, mindeneket ma-

Dr. Frenkel Bernát vallásanár zsidó nevelőintézete

VI., Aréna-út 84. Telefon: 28-8-43.

Internátus a városligeti villanegyedben, minden iskolatípus közelében, fiúknak és leányoknak.

Gyermek és diáküldő Tahin, a Pilis tövében, a Duna mentén.

Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok.

*) *Ezsajás*, Irta dr. Kecskeméti Lipót főrabbi. Kiadta az Oradea-nagyváradi hitközség, Nagyváradi, 1935. Budapesten a Káldei könyvkiadóvállalat bizománya. 3 kötet.

gába foglaló elv: a szentség. „Persze, maga ez a fogalom ezernyi életű, ahogy benne nem mindennapi erő meg érzés, kezdve az istenin, a legfőbb hatalmin és legfőbb erkölcsin, le a démoniig, a maga pusztító, kiszámíthatatlan félelmetességével... — az aztán természetes, hogy Ezsajás nem hagyta meg a képzetet a maga ősi naturizmusában; rendszerében a legtisztább erkölcsi princípium a szentség... Ezsajás látásában a szentség senki másban, semmi másban nincs meg, csak Adonájban.

Ahogy aztán Adonáj szentsége az abszolút erkölcsi tökéletesség és a természetnek meg az embernek és az emberiségnek éltét vivő mindenhatóság; vagy... ahogy Adonáj szentsége a mindenkinek fölötté való és minden, a gondolkodásukért felelős lényeket a maga megértéséhez és elismeréséhez követelő hatalmi fenség: szinte magától adódó valami volt Ezsajás prófétaiskodásának három leglényegesebb eleme, amit az Egyisten és az ember, az Egyisten és az emberiség viszonyáról tanított: amiben ő a vallásosságot látta. Ennek az elemei pedig: az igazságosság, az alázatosság és az erkölcsi hit.” Ezen az elven, ezeken az eszméken irányozódva fejtí ki a szerző Ezsajás gondolatvilágát: Isten a természet s a történet ura, a világtörténet Isten tervszerű akarata. A szentség előtt az embert csak az alázat illeti meg. A politika tengelye is az Isten előtt való alázat és a hit legyen. Csak a szentség elve kormányozhatja az igaz társadalmat, ez szabja meg a méltó istentisztelet lényegét is. A szent maradék az igaz Izrael, a Messiás a messiási idők eszménye mind erre a nagyszerű fonatra fűződik.

Igy látja Kecskeméti a próféta egyéniségét, költőiségét, eszmevilágát. Ha már most magát a háromkötetes nagy művet mint könyvet vesszük szemügyre, látnunk kell, ez a mű voltaképpen három műnek az egybeolvadása. Anyagából, szerzőjének tudásából és tehetségéből télt volna mind a háromra: egy Ezsajás-forchításra és félig-méddig népszerű kommentárra, egy tudományos, szövegkritikai műre és egy Ezsajás-regényre, a ma divatos történeti regény java formátumában. — mind a háromra szükség volna, a vallásos olvasmányok irodalmának, különösen az elsőre; a harmadik is áldásos volna, sokan olvasnák, sokan tanulnának belőle és épülnének rajta.

A szerző nagyon jól tudja, könyve népszerűségének legfőbb akadályja, hogy ez a multiplicitás együtt van, egy könyvben. Nem a stílus tömörsége a legfőbb baj, — mondja — de ezt emlegetik. (Én nem is tömörek, hanem keménynek,

sziklásnak, szaggatott darabosnak, kihagyásosnak, drámai-caelekvő, igei szemléletességű stílusnak nevezném.) Ennek a stílusnak, távol ugyan minden könnyedségtől, megvan az egyéni varázsa. Hanem az a sokféleség együtt: fájdalom, kevés olvasóban lesz akkora kitartás és munkakegy, hogy végigtanulja.

„Olvashatnák és nem fogják olvasni” — lehet, hogy valóra válik az aggodalom, nagy kárára szellemi életünknek. Romlásunk mély; de szép és fonséges dolog, hogy vannak még alázatos és tiszta lelkek, akik egy életet áldoznak eszméknek és könyveknek, akkor is, ha nagyon bizonytalanok mindenfajta földi megjutalmaztatásban. Ismétlem, ha semmi más nem volna ez a hatalmas könyv, csak bizonyosság Kecskeméti Lipót a szent maracék mellett, akkor sem esett hiába az évtizedek nagyszerű munkája.

Kecskeméti Lipót beszél...

Mintha most is látnám: csonka mutatóujját magasra emelve, gondolataiba elmerülve áll a szószéken. Még nem szól, mert tudja, hogy a bizony sokszor meg nem értett héber imák lemorzsolásában előírádt híveinek időt kell adni, az általa elmondandó mély gondolatok befogadására és megértésére.

Rendesen hosszabb héber idézettel kezdte beszédét és több irányból jövő gondolatmenettel folytatta, amelyeket végül egy tömör egészzé fűzött össze. Kemény szavakkal ostromozta a bűnt, de a szeretet melegsége áradt ajkáról, ha az erény útjait protezsálta. Órákig el tudott volna érdekfeszítően beszélni, de mindig vigyázott, hogy ki ne fárasza hallgatói figyelmét és összegezve az elmondottakat, befejezte beszédét.

Istentisztelet után tógáját levetve a polgárember szerénységével érdeklődött minden iránt és foglalkozott a hétköznapi gondok mindenikével, lelkét megszoztotta a hazaszeretet és emberszeretet között. Soha nem kért a maga részére, de szegényei számára, kiknek bajait személyesen ismerte, mindig volt félretett pénze — csak ő tudta, honnan szerezte. Anyanyelvéhez való ragaszkodása annyira közismert, hogy arról bűn beszélni s gerincességét igazolja a jubileuma alkalmából elhangzott nyilatkozata: „Meg akartam tanulni az állam nyelvét, de a gyűlölet kiverte kezemből a könyvet.”

Mindenható Uram! Szolgád bevégezte küldetését. Az emberszeretettől átítatott beszédese ajka nem szól többé, az ő mélységes sötét szeme örökre lezáródott. Szíve, amely oly melegen érzett minden

embertársa baja iránt, megszűnt dobogni. Nem bírta elviselni a körülötte végbement fátumszerű változás és a halálos sebet, amely egyetlen leányának tragikus elhunytával érte. Bensejében már akkor megszakadt egy húr. Azóta fáradtan, beteg, vérző szívvel végezte szent kötelességét.

Most megtört Hozzád. Engedd, hogy megtört szíve Margitkájánál megnyugodva örökődjek az ő határtalan emberszeretettől és az ő Istentől elhivatott vizsgatásától is megfosztott szenvedő testvérei fölött...

Fried Ignác.

Zsidó Történeti Képek

ÖSSZEÁLLITOTTA: RÉTI SÁNDOR

Miért tört ki Bar-Kochba háboruja?

(Talmud Babli, Gitlin 55. b. alapján)

Bethár elpusztítására egy kocsirúd adott alkalmat. Ugyanis az volt itt a szokás, hogy fiu-születés alkalmával cédrusfa csemetét, leány születés alkalmából pedig mandulafenyőt ültettek a földbe. Ha megházasodtak, akkor kivágták a megnövekedett fákat és ebből készítették az esküvői baldachin tartóoszlopait.

Egy szép verőfényes napon kikocsikázott a király leánya, és egy ilyen fákkal ültetett területre ért, ahol szerencsétlenségére eltörött a kocsijának rúdjá. A szolgák csakhamar kivágtak itt egy szegű sudár cédrusfát és hamarosan kifaragták a kocsiрудat.

Az illetékesek és azok hozzátartozói semmiképpen sem akarták ezt az erőszakos cselekedetet eltűnni. Nekiestek a királyi szolgáknak és elvették tőlük a kivágott fát.

Hamarosan megjelentették az esetet a királynak és hozzáfűzték, hogy ez lázadás a király és családja ellen.

A király nagy sereggel vonult e szegűnt meghoszulni. Lángoló haragjában seregével elpusztított, Jerombolt mindent.

18000 harcos bevonult Bethárba és ott férfit, asszonyt, gyermeket kimélet nélkül halomszámra öltek, úgy, hogy vérük a messze eső tengertől hatalmas folyamban folyt le.

A nagy R. Eliézer így mondja el: Két ellenkező irányból folyó patak a Jadájim síkságon vérrrel teltek meg, ezek egyharmadát képezte csak a víz. Ugy mondják, hogy hét éven keresztül a környező földeket nem kellett táplálni, mert a talajba behatolt zsidó vér pótolta gazdagon a föld táplálékát.

Hittanvizsgán voltam...

— Levél a szerkesztőhöz —

Tisztelt Szerkesztő Uram!

A kisfiam az idén került először középiskolába és az első gimnáziumi hittanvizsgájára elmentem feleségemmel együtt, mert látni és hallani akartuk a vizsgát.

Bár ne mentünk volna! Egy illúzióval gazdagabbak maradtunk volna. Mi naiv lelkek azt hittük, ez a vizsga valami ünnepélyes aktus (gyermekem diákkoromból), ahol a gyermekek is, a szülők is fölemelő érzésekkel távoznak.

Nem tudom, a hitközség miért nem küld a legjobb tanulóknak legalább jutalomkönyvet? (Én az első 10 koronás arany jutalmat az elnöktől kaptam, igaz az a zsebéből adta, de kaptunk szép jutalomkönyveket is.) Ez egyszersmind jó alkalom volna a zsidó írók pártfogására is, legalább nekik is volna — egy könyvnapjuk.

Elvártam volna, hogy az elnök a mai

nehéz időkbén a kis diákhöz (no meg a szülőkhöz is) beszédet intéz, amelyben kiemeli, hogy a „hittan” az nem „tantárgy”, hanem őseink sok-sok szenvedéssel fizetett törhetetlen hite, meggyőződése, amelyhez mennél jobban üldözik, annál jobban kell ragaszkodni.

Azonban mindebből semmi sem történt és itt ugyan hiába kérdezte volna a kis nebuló: „Má nistanú?” — miben különbözik a vizsga minden más órától? Semmiben! Megöl mindent a sivárság, az egyhangúság, az unalom! Tanár és tanítvány egyaránt várja a megváltó eszengetést és azután szó nélkül széled el a pásztor és a nyáj.

„Ez a hittanvizsga a „hitvédelmi” éra alatt, ilyen „ünnepélyes”, pedig azt hiszem, a jövő nemzedék zsidó nevelése van olyan fontos, mint egy — választás.

Tisztelettel:
egy tanár.

És leborultak a saját nagyságuk előtt...

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvétársasági igazgató — 2. A fakó-képi, állástalan tanár

— A közgyűlésen nem voltam, de az évi jelentést olvastam, gondosan, teljes egészében. Mondhatom, kedves direktor uram, nem tudok hová lenni a nagy csodálkozástól.

— Nna, csakhogy végre már maga is megtért és végre beismeri, hogy itt egy olyan hatalmas tevékenységgel, egy olyan emberfeletti munkával állunk szemben, amelyet valóban csodálat és hódolat illet meg, nem pedig bírálat.

— Pardon, kedves direktor uram, tévedés! Én tele vagyok csodálattal, de nem hódolattal. Az én csodálkozásom éppen annak a hallatlan önhódolatnak szól, amellyel a jelentés alkotói, sugalmazói és megírói egyaránt, önmaguk nagysága előtt leborulnak, annak az elvakult kritikátlanságnak, amellyel a „ne-sze semmi fogd meg jól” — produkciókat nagyszabású alkotásokká kendőzik és annak a határtalan vakmerőségnek, amellyel eredményt és sikert tudnak emlegetni ott, ahol a tehetetlenség, koncepciónélküliség és iniciatíva-hiány ököllet kítapinthatóan jelentkezik még a nem-beavatottak előtt is. Nem beszélék most a financiákról. Erről is sokat lehetne ugyan mondani és a deficitmentesség legendáját sem volna nehéz a realitás világában szétosztani, de most csak a

jelentés erkölcsi tartalmát nézem és szármalmas vergődésnek kell mondanom azt a módot, ahogyan a már néhányszor feltálat, a különböző üléseken és gyűléseken előadott „érdemeket”, „sikereket” és nem kisebb elánal a „támadásokat” is itt újra felvonalatja. Valóságos kérdőzés, amit e téren produkálnak! Elvégre a Pesti Izr. Hitközség beszámolójában talán mégis az erkölcsi jellegű és jelentőségű eredmények volnának a fontosabbak, még a financiálisoknál is fontosabbak, és mi az, amiről e téren be tudnak számolni?!

— No, hallja kérem, ezt csak az elfoglaltság mondatja. Hát lehet tagadni, hogy itt komoly eredmények voltak?!

— Hát lássuk csak ezeket a komoly

eredményeket! Mennyit szavaltak pl. a vallásapolásról, a hitélet mélyítéséről! Évek óta egyebet sem hallottunk, mint hogy mi mindent csináltak, mennyi fáradságot és pénzt áldoztak a hitélet mélyítésére, megszervezték a templomi körzeteket, alkalmaztak új rabbititkárokat, rendeztek kulturdelutánokat stb. stb. és íme maguknak kell beismeriök, hogy a kitérés száma az utolsó évben megduplázódott. Ez siker? Ez csak a „hitélet mélyítésének” a csödjé! Vagy ott van a felekezet legsúlyosabb két létkérdése: a zsidó ifjuság elhelyezkedésének problémája és ezzel összefüggően a zsidóságnak az ország más felekezeti polgáraival szemben való intézményes háttérbeszorítása. Mit értek el? Semmit! Sőt a helyzet még súlyosabb lett. A numerus clausus intézménye kiszélesedett. Már nemcsak a főiskolákon van meg, hanem más területekre is átvitték. Köztisztviselői állásokban zsidó nem kap alkalmazást! Még csak a statisztikai arányszámban sem! Egyáltalán nem! Maga a jelentés ismeri be, hogy a magáalkalmazások terén is súlyosbodott a helyzet. A zsidó fiatalság a fölülről való beavatkozások révén ezekről a helyekről is kiszorul. A nagy, a hatalmas zsidó vezérkar még csak azt sem tudta elérni, hogy a sajátmaga büvkörébe tömörített zsidó nagy vállalkozók meg tudták volna védeni a zsidó ifjuság érdekeit. Nagyra van a jelentés a zsidóság egyenjogúságának, polgári jogai teljességének védelmében, a zsidóságot aggodalommal eltöltő nyugtalanító „jelenlégek” miatt „legilletékesebb” helyen tett „előterjeztéseivel”. Mi az eredmény? Erről még a jelentés is szerényen hallgat. Az ifjuságot nem tudják ugyan elhelyezni, de az ifjusági egyesületeket egy keretbe szervezték. Kenyér helyett kaptak egy szervezeti szabályzatot. Állások helyett öszeírók iródtak. És ezt nem szégyellik bevallani, sőt még ezt „eredménynek” képesek beállítani. Hát mit hisznek ök a pesti zsidóságról? Hogy így lehet félrevezetni, így lehet port hinteni a szemébe?!

— A pesti zsidóság mégis bízik bennünk, mert jól tudja, hogy többet, mint amit ök elértek, nem lehet elérni és mások sem tudnának elérni.

— Nos, hát igen, ezzel a bizalommal is jártság a jelentés. Nem röstellik azt a nyilvánvaló valótlaniságot ünnepélyes formában hangoztatni, hogy a közelmúltban lezajlott ösválasztáson a „közakarát formában és lényegben egyaránt méltóképen nyilatkozott meg” és hogy „az új képviselőtestület... a bizalom egyhangú megnyilatkozásából foglalthatta el helyét.” Hát szabad egy erkölcsi testület jelen-

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
A B B A Z I A

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzióval
olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.

tésében illet állítani, amikor köztudomású, hogy a pesti adófizető zsidó polgárságnak még egyötöde sem bír választójoggal és ennek az egyötödnek is alig egy ötöd része szavazott le, pedig óriási hűhóval, óriási költséggel, óriási tamtammal és presszóival igyekeztek az urnához terelni, akit csak lehetett? Így néz ki „a bizalom egyhangú megnyilatkozása.” amikor kb. 80.000 szavazóból leszavaz 3 és félezer? Ez épúgy nevezhető közbizalomnak, mint ahogy „az egész ország zsidóságának érdekét,” az összes hitközségek egyértelmű akaratát és „a statutumok jóváhagyására áhító közakaratot” jelenti a fűherri elgondolás, amelyet a maga képére teremtetett kongresszuson keresztülhajtolt, elfojtva minden kritikát és ellenvéleményt.

— Hiszen csak legyen meg a statutumok jóváhagyása, majd meglátja, hogy azokban valóban az egész zsidóság közakarata jut kifejezésre. Csak a budai ostromlóknak kellene belátással és a többséggel szemben respektussal lenniök.

— Jó ötletei vannak, direktor úr, de én ennél még jobbat is tudok. Nem gondolja, hogy még jobb volna, ha Buda egyszerűen kérné, hogy elnyelhesse magát Pesttől. Akkor legalább megszűnne nekünk Pestnek a folytonos sirámai Buda ellenállása és ellenakciója miatt. Hát valóban ez egy kicsit sok! A Szcillák és Kharabdiszek veszélyeit még Buda is tetézi. Ahelyett, hogy a Cháriszokat, Gráciákat és Fülliszeket szóllaltatná meg a kancellária cséseregő poétájának méla lantján, az a konok Buda petleionál, memorandumokat gyárt és személyesen eljár. Mert tudni kell, hogy aki Buda érdekeiért harcol, az partikuláris érdekeket képvisel, de aki Pest érdekei miatt akar egy más hitközség ősi jogába belegázolni, az nem partikuláris, hanem közérdekért száll síkra. Hát ez a maguk igazsága! Sok múlik a beállításán. Elismérem, de még sem lehet igaznak beállítani azt, ami nem az.

— Hát ez meg mire céloz?

— Első sorban a budai ügyre, de egyébre is. Azt mondja pl. a jelentés: „Örvendetes tényként kell számolnunk arról, hogy a királyi bíróságok alkotmányos törvénytszeteitükkel minden esetben, amikor hozzájuk fordultunk, megvédték felekezetünk autonómiáját és felekezeti bíróságaink hatáskörét.” De elfelejti megmondani azt, hogy volt eset, amikor a kir. bíróságnak ezt a védelmet épen a Pesti Izs. Hitközség kancelláriájának és fűherri akarattúlengésének illetéktelen hatáskör-kiterjesztő tendenciái ellen kellett alkalmazni, amikor meg

kellett óvnia a felekezeti bíróságot az illetékességi határátlépéstől, amelyre az Egyakarat szívesen infulálta volna. Itt van pl. a nyugdíjas hitoktatóknak illetékességi pere, amelyet a Kurián a hitközség ellen megnyert és amelyet máris újabb perek követnek. Azóta már ismét két hasonló perben lett vesztes a hitközség. Mellékesen jegyzem meg, hogy csak e három esetben perköltségekben is több ezer pengőre ítélték a hitközséget a megítélt érdemi követeléseken felül. Hogy hová fog a hitközség szempontjából anyagilag vezetni az eddigi példák nyomán most meginduló, perek áradata arról nem is beszéltek, de hogy mit jelent erkölcsi szempontból, ha egy hitközséget egyre-másra kénytelenek szegény nyugdíjasai perelni és ha ezekben a perekben sorra vesztes lesz: arról meg felesleges beszélni. Így igaz a jelentésnek az a passzusa, amelyben a felekezeti bíróságoknak a kir. bíróságoktól való igazolására hivatkozik. De így igaz a jelentésnek számos más passzusa is. Csak le kell a jelentést fordítani az igazság nyelvére.

SPECTATOR.

KULFÖLDRŐL

— **Zsidó frontharcosok világkongresszusa.** Wienből jelentik: Amerika, Ausztrália, Belgium, Bulgária, Anglia, Egyiptom, Franciaország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Magyarország, Csehország és Délafrika küldötteinek részvételével nyílt meg szombaton a zsidó frontharcosok II. világkongresszusa. Templomi istentisztelet vezette be az ünnepségeket, dr. Taglicht főrabbi köszöntötte a kongresszus tagjait. Vasárnap az osztrák hősök emlékének tisztelgetek.

— **Az új törökországi főrabbi.** Istanbulból jelentik: Az elhunyt Chaim Badjerano helyébe a Párizsban élő Ventoura professzort hívták meg Törökország főrabbiának.

— **A párisi főrabbi a zsidó felebaráti szeretetről.** Párisból jelentik nekünk, hogy a „Tűzkereszt” nevű jobboldali szervezet a párisi hitközség előljáróságának engedélyével az elesett zsidó vallású francia katonák emlékére rendezett istentiszteleten felvonult a rue de la Victoire-i templomba, ahol az előljáróság élén Rotschild Róbert báró fogadta őket. Kaplan párisi főrabbi, aki maga is részt vett és megsebesült a világháborúban, hatalmas szónoki hévvel fejtette ki, hogy a zsidóság hirdette először a felebaráti szeretetet, a többi vallások megsebesülését és a Messiás eljövését. Istentiszte-

let után a templom lépcsőjén verekedés támadt jobb- és baloldaliak között. A tárgyalosabbak helytelenítették, hogy a templomot politikai célokra használják fel.

— **A lengyel külügyminisztérium új követségi tanácsosa.** Varsóból jelentik: A párisi lengyel követség első tanácsosa, Anatole Milstein meghatalmazott minisztert berendelték központi szolgáltatottlra a lengyel külügyminiszterumba. Milstein zsidó, a párisi Rótschild báró veje.

— **A volt olasz közlekedési miniszter halála.** Rómából jelentik: Ugo Ancona szenátor, aki a világháború alatt olasz közlekedési miniszter volt és régi, tekintélyes ferrarai zsidó család sarja volt, 63 éves korában elhunyt.

— **Spiroza-utca helyett Nietzsche-utca.** Hannoverből jelentik: Az ottani Spinoza-utca nevét Nietzsche-utcára változtatták. Rüstingenben a Heine utcának Ruseler-Strasse, a Heine-iskolának Ruseler-iskola lett a neve.

— **Julius Brodnitz halála.** Berlinből jelentik: Dr. Julius Brodnitz igazságügyi tanácsos, a német Zentral Verein első elnöke június 17-én autóbalesetnél szenvedett agyrázkodás következtében 70 éves korában elhunyt.

— **Öngyilkosságba kergették, mert részt vevő kitért zsidó temetésén.** Berlini hírek alapján közli a „Pariser Tageszeitung”: Schleier tanárt, a berlini Kaiseerin Augustus-Krankenhaus vezetőjét, június 1-én felfüggesztették állásából, mert résztvett egy kitért zsidónak, Heymann tanárnak temetésén. Schleier öngyilkosságot követett el.

— **Német tisztviselő csak árja nővel feleségül.** Berlinből jelentik: A birodalmi postaminiszter ismételtlen figyelmeztette a tisztviselői kart, hogy minden tisztviselő nőülés előtt bizonyítani köteles, hogy menyasszonya árja származású. Aki ez ellen vét, elbocsátják állásából.

— **Tanári kinevezések a jeruzsálemi héber egyetemen.** Jeruzsálemből jelentik: Bodenheimer Frigyes, az egyetem tanára az entonológia tanszékét vette át. Dr. Farkas L. magántanárt a kémia rendes tanárává, dr. M. Weizmann az organikus kémia magántanárává nevezték ki, dr. Krauss Istvánt pedig megbízták pszichológiai kutató munkálatokkal.

— **A francia kormány zsidó tagjai.** Párisi jelentések szerint az új francia kormánynak Léon Blum miniszterelnökön kívül még Brunschwig asszony, a nevelésügy alállamtitkára, valamint Jules Moch, a miniszterelnökség vezetőikára zsidó vallásúak. Jean Zay közoktatásügyi miniszter szintén zsidó származású.

HIREK

○ NAPTÁRO ○

Julius 1, szerda — TámuZ 11, — július 2, csütörtök — TámuZ 12, — július 3, péntek — TámuZ 13 (újholdszent-ut, időpont, szombat bejöv: 7.45), — július 4, szombat — TámuZ 14 (Heti szakasz: Bólok, haftóra: Vájhi sóerisz Jakob, Micha 5 f, 6—6 f, 8 v., 6. Perék, szombat Eimen: 8.30), — július 5, vasárnap — TámuZ 15, — július 6, hétfő — TámuZ 16, — július 7, kedd — TámuZ 17 (bójt nap, tökufo), — július 8, szerda — TámuZ 18, — július 9, csütörtök — TámuZ 19, — július 10, péntek — TámuZ 20 (szombat bejöv: 7.42), — július 11, szombat — TámuZ 21 (Heti szakasz: Pinchosz, haftóra: Divré Jirmijohu, Jerem. 1 f., 1—2 f. 3 v., 1. Perék, szombat kimen: 8.27), — július 12, vasárnap — TámuZ 22, — július 13, hétfő — TámuZ 23, — július 14, kedd — TámuZ 24.

— Olvasóinkat tisztelettel kérjük, hogy az esedékes előfizetési díjakat szíveskedjenek mieöbB eljuttatni a „Zsidó Élet” kiadóhivatalához (VIII. Mátyás tér 17.)

— Tisztújítás a Statusquo-Szövetségben. A Magyarországi Statusquo-Ante Izr. Hitközségek Országos Szövetsége jún. 8-án Debrecenben tartott nagygyűlése Ungár Jenő vezérigazgatót, a debreceni hitközség elnökét választotta meg a Szövetség világi elnökévé. Dr. Fejér Ferenc lelépő elnököt tiszteletbeli elnökké választották. Egyházi elnökké újból dr. Bernstein Béla nyíregyházi főrabbit, társelnökké Feigl L. H. gyöngyösi főrabbit, alelnökké dr. Schlesinger Sámuel debreceni főrabbit, előadóvá dr. Jakab Jenő gyöngyösi rabbit (új) választották. Világi társelnök újból Bodor Zsigmond, a nyíregyházi hitközség elnöke, alelnöke dr. Grósz József, az egri izr. hitközség elnöke (új), előadó dr. Vajda Ármin gyöngyösi ügyvéd lett. A Szövetségi Tanács tagjainál a hivatalos listán megnevezettekét választották meg.

— A XXII. izr. községkerület június 11-én tartotta közgyűlését Szegeden. A közgyűlés részvétellel emlékezett meg dr. Kecskeméti Lipót váradai főrabbi haláláról, akinek emlékét jegyzőkönyvében örökítette meg. Az évi jelentéshez dr. Herzog Henrik és dr. Silberfeld Jakab szóltak, majd tudomásul vették a pénztári jelentést. A községkerületi bíróság elnökeiv dr. Biedl Samut és dr. László Adolfit, helyetteseiké dr. Herzog Henriket és dr. Müller Jenőt, a kerület tanfelügyelőjévé dr. Kecskeméti Ármin makói főrabbit, helyetteseivé dr. Adler Ignác gyulai főrabbit, dr. Fränkel Jenő szegedi rabbit és Szilágyi Sándor békés-

csabai tanárt választották meg. A közgyűlés dr. Durchschlag István battonyai főrabbinak az eredményesebb hitoktatást és dr. Fränkel Jenő szegedi rabbinak az ifjúság jövőjének biztosítása érdekében benyújtott határozati javaslatát is elfogadta.

— A pesti izr. hitközség közgyűlése. A pesti hitközség jun. 21-én délelőtt tartotta félévi közgyűlését Stern Samu elnöklésével, aki megnyitójában kegyelettel emlékezett meg Vázsonyi Vilmosról, halálának tízéves évfordulója alkalmából és Sándor Párról, aki a legutóbbi közgyűlés óta távozott az élők sorából. Elparentálta a hitközség többi nagy halottját is: Székely Ferenc volt hitk. elnököt, Bleyer Mór ezredest, dr. Kecskeméti Lipót és a zsidóság nagy barátját: dr. Berzeviczy Albertet. Köszöntötte Wertheimer Adolfot az Orsz. Rabbiszeminárium vezérő bizottságának elnökévé és báró Hatvany Bertalant az Orsz. Izr. Patronázs Egyesület elnökévé történt megválasztása alkalmából Dr. Fábian Béla orsz. képviselő a zsidó közelet zsidóellenes jelenségeit ismertette. Dr. Boda Ernő, dr. Burger Dénes, Just Emil, dr. Klár Zoltán, Mezőfi Vilmos, dr. Miklós Gyula és dr. Várkonyi Kálmán főszólamása után elfogadták a félévi jelentést és a zárszámadást. A választmány új tagjainál Steiner Marcellt és dr. Vajda Vilmost választották meg.

— A Rabbiszeminárium új elnöke. Az Orsz. Rabbiszeminárium vezérő bizottságának elnöki székében Székely Ferenc utóda Wertheimer Adolf igazgató, az IMIT és a Magyar Zsidó Múzeum Egyesület nagyérdemű elnöke lett. A fővárosi zsidóság körében általános megelégedést keltett, hogy a Rabbiképző élére olyan egyéniség került, aki nemcsak köztisztelettel kiérdemelt felekezeti multjával, hanem a vallási tradíciókhoz való ragaszkodásával is bizalomra tart-hat igényt új pozíciójában.

— Biharmegye gyásza. Biharvármegye jun. 17-én tartott közgyűlésén dr. Szilágyi Lajos főispán megemlékezett dr. Kecskeméti Lipót nagyváradai főrabbi elhunytáról. Hangsúlyozta, hogy a tudós pap nemcsak saíat hitközségének és felekezetének nagy vesztesége, hanem az egész magyarságnak, a magyar nemzetnek is mindenkifelett pedig szűkebb bihari hazájának. Működését például vehetik a többi felekezetek is. Méltatta ez-

után kimagasló képességeit, nagy tudását, irodalmi munkásságát, klasszikus szépségű szónoklatait, nemzeti érzését és a közelet minden terén tanúsított emelkedettebb szellemű, magasabbrendű erkölcsiésségről tanuskodó magatartását. Indítványára a közgyűlés egyhangúlag megörökítette jegyzőkönyvében dr. Kecskeméti Lipót emlékezetét és annak kivonatát megküldötte a nagyváradai hitközségnek.

— Politzer-emléktábla Alberti-Irsán. Nagyszabású ünnepség keretében avatták fel jun. 21-én azt az emléktáblát, melyet dr. Politzer Ádám, világhírű bécsi egyetemi professzor születésének századik évfordulója alkalmából emelt tanítványainak kegyelete és helyezett el a 16 év előtt elhunyt tudós orvos-tanár alberti-irsaí szülöházának falán. Az ünnepségre eljött a szintén magyar születtésű és hasonlóképpen világhírré emelkedett utód: héthársi dr. Neumann Henrik bécsi egyetemi tanár, két bécsi klinika igazgatója 16 asszisztense kíséretében, hogy megkoszorúzza Politzer Ádám emléktábláját. Az ünnepséget a Magyar Fül-, Orr-, és Gégeorvosok Egyesülete rendezte. Az irsaí Politzer-ünnep a magyar zsidóságnak is megtisztelése. Politzer professzor haláláig hűséges, ragaszkodó fia volt felekezetének és mindig büszkén emlegette, hogy családja a legrégibbek közül való magyar hitközségben, Alberti-Irsán talált otthont. A mult vasárnap emléktábla-avatáson megjelent Politzer Ádám még életben levő leánya, Friedländer Max berlini titkos tanácsos özvegye is.

— Kecskeméti Lipót csa/adjának köszönete. Mindazoknak a jó embereknek, egyházi és világi testületeknek, akik és amelyek személyesen vagy írásban fordultak felénk részvevő szavukkal a mi nagy halottunk, dr. Kecskeméti Lipót főrabbi elhunytá alkalmából, ezuton is há-lás köszönetet mondunk. Nagyvárad, 1936. június hó. A gyászoló család.

— A Tanítóegyesület soproni közgyűlése. Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület Dunántúli Fiókköre Bokor Ernő győri igazgató-tanító elnöklete alatt június 28-án és 29-én tartotta közgyűlését Sopronban. A közgyűlés főleg a cselekvő iskola problémájával foglalkozott, melyet dr. Roth Emil győri főrabbi, Danziger Zsigmond pécsi igazgatótanító és Ullmann József győri cserkészparancsnok, valamint Lantos Jakab soproni igazgató-tanító különböző szempontokból világitottak meg. A közgyűlésen az egyesület központját Schichtancz Ármin elnök, dr. Vilner Ferenc titkár, Wirth Henrik pénztáros és Bíró Samu, a szociális bizottság elnöke képviselték.

Tátralomnicz — Tulipán — Villa

Előrendűház a központban, másfélholdas park közepette, előszobában: 35-38 Kc., főszobában: 45-55 Kc. Kitűnő rituális konyha, hunfalvi főrabbi állandó felekezete mellett!

Tulajdonos: Korach Regina

— **Doktorrá avatás.** Rosenberg István, a Gschwindt-gyár nagytehetségű tisztviselőjét jun. 22-én avatták a József nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemén a közgazdasági tudományok doktorává. Az avató ünnep közönsége sorában a fővárosi társadalmi élet számos kitünősége jelent meg, akik jókívánásait fejezték ki az új doktornak, valamint szüleinek: Rosenberg Sándor gyárigazgatónak és nejének, a zsidó jótékony ügy hervadhatatlan érdemű nagyaszonnyának.

— **Az IMIT közgyűlése.** Június 22-én délután tartotta az Izr. Magyar Irodalmi Társulat ezidei közgyűlését. Wertheimer Adolf elnök megnyitó beszédében kegyeletos szavakkal emlékezett meg a Társulat elhunyt kiválóiságairól, dr. Blau Lajosról, Székely Ferencről, Adler Gyuláról, Sándor Pálról, dr. Gábor Gyuláról és dr. Kecskeméti Lipótról. Bejelentette, hogy a Magyar Zsidó Oklevéltár második része két vagy három kötetnyi terjedelemben valószínűleg még ez év folyamán meg fog jelenni. Felhívást intézett a felekezeti sajtóhoz, hazánk hitközségeihez és intézményeihez, hogy karolják fel a Társulat érdekeit. A közgyűlés, az elnöki jelentést egyhangúlag elfogadta, majd dr. Szemere Samu, Mandel Bernát, Komlós Aladár és dr. Naményi Ernő terjesztették be a bizottsági jelentéseket. A megüresült tisztségeket töltötték meg be s az előkelő színvonalon mozgó vitát Wertheimer elnök zárószavai fejezték be.

— **A miskolci orthodoxok gyászsa.** Gottlieb miskolci szefárd rabbi vasárnap hosszú szenvedés után elhunyt. A részvét megrendítő nyilvánulásai közben temették hétfőn. Bródy Emánuel nagykallói főrabbi és a környékbeli hitközségek papjai közül számosan méltatták a Megboldogult jámborságát, tanító munkáját és az ősi tanok búvárlásának szentelt életét.

— **Az új kiskörösi főrabbi.** Jun. 21-én töltötték be a kiskörösi orth. hitközség elárvult rabbiszékét. Az új főrabbi Snyders Jakab, Snyders Bernátnak, a kiváló győri főrabbinak fia lett, aki 8 szavazattöbbséggel győzött Wachtel Simon pápai rabbival szemben.

— **Schwarz Benjámint a nagyváradai Cion tempomban.** A dr. Kecskeméti Lipót főrabbi halálával mélyen sujtott váradai neológ hitközség a „slaisim“ elteltével gyászistentiszteleten hódol felejtethetlen nagy papja emlékének. A váradai hitközség előljárósa az istentisztelet szónokálul dr. Schwarz Benjámint, a pesti VII. ker. Templomkörzet tudós rabbiját hívta meg, aki hétfőn éjjel utazott el Váradra, hogy eleget tegyen a fájdalmas

kötelességnek. Az elköltözött főpap emlékéit tehát egyik legkedvesebb tanítványa, meghitté fogja felidézni a szószékről. Schwarz Benjámint a magyarországi orthodoxia nagy híri vezérének, néhai Fuchs Mór váradai orthodox főrabbinak jésivájából került Kecskeméti Lipót papi egyéniségének varázsa alá és az ő ösztönzésére iratkozott be a pesti rabbiszemináriumba. Az a kép, amelyet ő fest majd emlékbeszédében Kecskeméti Lipótról, kétségkívül a leghűségesebb és legigazabb portréja lesz a tudós váradai papnak, a pesti nagy hitközség megválasztott vezető főrabbijának, az erdélyi zsidóság egyik legnépesebb reprezentánsának.

— **Határozás.** Kiskúnhalasról jelentik, hogy özv. Schneider Ignáczné, a világhírű Schneider Ignác Utódai export-cég alapítójának özvegye 84 éves korában elhunyt. Rendkívül jámbor, vallásos és jótékony életet élt, akinek emlékét számos jócselekedet és maradandó nemes intézmények tartják fenn.

— **A Wizo** jun. 24-én a fővárosi Raina-parkban rendkívül sikerült gardenpartyt rendezett dr. Friedmann Ignáczné elnökségben kitűnő irányítása mellett. Az ünnepély keretében dr. Hajdú Miklós ísmertette érdekes előadásban a Wizo értékének munkáját. Az előadónak dr. Friedmann Ignáczné, Bisseliches Mózesné és dr. Kahán Niszonné mondtak köszönetet.

— **Dr. Goldberger Izidor hatvan éves.** A „Zsidó Élet“ illusztris munkatársa: dr. Goldberger Izidor, a tudós tatai főrabbi július elsején tölti be életének hatvanadik évét. Szeretetreméltó egyéniségével, mély vallásosságával meghódította híveinek lelkét, irodalmi munkálkodásával dicsőséget szerzett a hazai rabbikarnak és az egész magyar zsidóságnak. Az idén ünnepeljük Budavárnak a törököktől való harmadfélszázados visszafoglalását. Az egyetlen magyar zsidó époszban Goldberger énekelte meg ezen nagyjelentőségű eseményt: „Chacham Cebi Budán“ című hat énekes dalában. A most harmadik kiadásban tíz kötetben megjelent első héber new-yorki enciklopédia az „Oeár Jiszráel“ hatodik és tizedik kötete címlapján Goldberger főrabbit jelöli meg főmunkatársának, aki százhusz dolgozatot szolgáltatott a lexikonnak, köztük számos igen jelentékeny cikket, például a hamis esküőről szólót, amelyet a berlini német enciklopédia is átvett „Eid“ címen. Ugyanúgy járt az amorák névjegyzékével. Goldberger kváló dolgozatai közül megemlítjük a tálmid-cháchámról szólót, mely a „Monatsschrift für Wissenschaft des Judentums“ban látott napvilágot. Szá-

mos tanulmánya jelent meg a „Hácofe“ című héber folyóiratban, továbbá az IMIT évkönyveiben, a Magyar Zsidó Szemleiben és a Zsidó Évkönyvben. Két kötetben adta ki nagybátyjának, Goldberger Mihály mezőtúri rabbinak irodalmi hagyatékát. Könyveinek, füzeteinek, cikkeinek száma jóval felül van a háromszázon. Jelenleg s a talmudi personáliákon dolgozik. Szívvel kívánjuk, hogy több százra menő tanítványai, hívei, olvasói és családja örömeire még több évtizeden át erőben, egészségben fényt áraszson nemes egyéniségre és kiváló lelki tulajdonsága hitközségére és a magyar zsidóságra.

— **A „Mikéfe“ közgyűlése.** A Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület július 7-én, d. u. 6 órákor a Pesti Izr. Hitközség dísztermében (VII., Síp-utca 12. II. em.) tartja 94. évi rendes közgyűlését, melynek napirendje az 1935—36. évi működéséről szóló jelentés és zárszámadás, valamint az 1936—37 évi költségvetési előirányzat. E közgyűlésre a vezetőség meghívja az egyesület tagjait és barátait.

— **A Magyar Zsidó Múzeum Egyesület** Wertheimer Adolf elnöklésével tartott közgyűlésén tudomásul vette az igazgatói jelentést és Dános Géza indítványára a régi tisztikart újból megválasztotta.

— **Vidéki szülők figyelmébe!** A Magyar Izr. Nőegyletek Országos Szövetsége elhelyez otthonában vidéki úrileányokat, kik Budapesten végzik tanulmányaikat, vagy esetleg ipari szakképzést akarnak elnyerni. Az ellátás havi díja 60 pengő és szigorúan rituális. Bővebb felvilágosítást nyújt az iroda: Budapest, VII., Síp-utca 12. Tel.: 1-419-19.

— **Felhívás hittestvéreinkhez.** Minden hitű hittestvérünk előtt bizonyára ismeretes, hogy a jelenleg forgalomban levő fogápolószerek olyan anyagokból vannak összeállítva, amelyeknek használata jámbor zsidóknak el van tiltva. A kultúra előrehaladottsága azonban okvetlenül megkívánja, hogy fogaira minden ember nagyon vigyázzon, azokat megfelelően ápolja, tisztán és rendben tartsa. Éppen azért egy régen érzett hiányt vél pótolni a STOMATIN és PERYXOL fogápolószerek gyára, amikor egy teljesen kóser, elsőrangú anyagból készült fogápolószert hoz JUBADONT néven forgalomba. A gyár által előállított fogápolószerek a Pollák Ábrahám bonyhádi rabbi úr által kiküldött megbízott felügyelete alatt készülnek és így teljes garanciát nyújtanak arra, hogy azokat minden jámbor hittestvérünk nyugodtan használhatja. Olvasóink szíves figyelmét a gyár mai hirdetésére felhívjuk.

A szidra margójára Bálák

Irta: **dr. Rubinstein Mátyás**
szekszárdi főrabbi

„Máh tóvu óholechó Jákov miskónau-szechó Jiszról. — Mily szépek a te sátraid, óh Jákob, a te hajlékaid, óh Izráel”. Ha valamiből tanulhatunk magunkra nézve valamit, akkor ellenségeink nyilatkozata az.

Mit jelent Bileám igéje? Egy előző igéből tudhatjuk meg igazi értelmét: „Vájár esz Jiszrólél sóchén lisvotov. — Látá (Bileám) Izráelt, amint táborozott az ő törzsei szerint.” Az egység képét tárta eléje Izráel tábora — s arra hiába szórná ő átkát. Az egységes, összetartó Izráelen az ő átka nem foghat, hiszen a béke áldásával áldotta az Örökkévaló a népet: „Vójószém léchó sólom — szerzen az Örökkévaló nekéd békét”. S csalódottan, lesújtva mondá, akaratlan magasztalva az átkozni akaró száj: „Máh tóvu óholechó Jákov... mily szépek a te hajlékaid, óh Jákob...”

Óh, mily fájdalmas, hogy nem uralodik béke Izráelben. A Bileámok ereje az egységes Izraelen, ha nem is törne meg, de bizonyára vesztene erejéből, éléből is. S ha már semmiképpen nem lehet egységes legalább külső keretében 'enne egysége. Ami semmi vallásos meggyőződést nem sérthet.

És még mást is észrevehett Bileám az előtte elterülő hajlékon. Látta Izrael fiainak hajlékai között az Örökkévaló hajlékát is. Hiszen azt mindenüvé elvitték magukkal s mindenütt felállították. Látta, hogy a vallásosság szelleme leng Izráel hajléka fölött, hogy Izrael nemcsak név'eg, de lélekben, szellemben is az Örökkévaló népe — s tehát az Örökkévaló akarata ellenére, mint maga is mondotta, az ő átkának semmi foganata sem lehet. Izráel nem rendelkezik földi hatalommal, ereje vallásában van, a léte is vallásában gyökerezik. A vallását ápolja buzgón Izrael és semmi földi hata'omtól, semmiféle bileámi gyűlöletől s ármánytól nem kell féltenie létét.

És még valamit észlelt Bileám Izrael hajlékain. Látott ott a tannak, a tudásnak szentelt hajlékokat is, mint értelmezi R. Jochanan ingeket: „Bikés lomár seló jhóje lóhem... uvóté midrószsz”. — Bileám szíve vágya az lett volna, hogy ne lettek volna Izrael fiainak ott a pusztában „béth-hamidrás”-ai. Mert akkor foganatos lehetett volna az átka.

A vallás mellett Izrael fennmaradásában nagy jelentősége van a vallásos kultúrának, sőt mondhatjuk: a vallással egyenrangú tényező. A vallás mellett a

legnagyobb odaadással áplonia kell Izráelnek vallásos kultúráját s éppen Bileám:ól tudjuk meg, hogy miként kell ápolni s hol ápolta mindig Izráel a kultúráját: az óhelben, visszavonultan a világtól, a csendes, zárkózott óhelben.

Nem szervezetekkel s a szervezetek szervezeteivel mentjük meg a zsidóságot s nem demonstrációkkal, amit a zsidóság nem ismer — „lóholechó Jiszról — sátraidba, Izráel!”, mondja a szent íge: a vallásos kultúrának az „óhelben” való buzgó, lelkes művelésével. Ez Bileám tanítása...

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Mitől féltik Sopron idegenforgalmát?

Sopronban a hagyományhű zsidóság támogatásával dr. Posen rabbi vezetésével gyorsan fellendült és hamar benépesedett jesiva alakult. Nagy lelkesedéssel, rajongó elmélyüléssel és éjjelt nappallá tevő szorgalommal folyik a munka — a tanulás. A jesiva híre évről-évre terjedt, a hallgatók száma évről-évre nőtt. Most már nagyon sokan vannak a — „Magyarság”-nak. Hogy az iskola szelleme, erkölcsi nivója olyan, hogy Papp Kálmán prelátus és felsőházi tag is csak dicsérőleg emlékezett meg róla, ez nem tudja a „Magyarság” szemében ellensúlyozni a diákok — pajszét. S mert egyebet nem tud rájuk fogni, hát azt mondja: azért főlölegesek Sopronban, mert veszélyeztetik Sopron — idegenforgalmát. Nagyon jó!

Amikor a zsidó tanító szívedobban megafiuban

A pesti zsidónak ritkán van alkalma meghatódni, ha a felekezeti vezérek cselekedeteit nézi. Azért hatott meg könnyekig, mikor azt hallottam és olvastam, hogy Kemény Lajos, az óbudai hitközség volt elnöke és ma is egyik köztiszteletben álló vezető egyénisége, Óbudán, a Péterhegyen egy pompásan felszerelt gyermeküdülőt létesített és azt felajánlotta a Szüneti Gyermektelepnek. Ez a gesztus nemcsak azért megható, mert ha neki nincs is gyermeke, szíve mégis a gyermekért dobog, hanem meg-

ható azért is, mert Kemény Lajos, a zsidó tanító fia, ezzel édesapja szellemének és tanításának emelt maradvány emléket, — ha talán nem is iratta ki az új hajlék falára. De ezt ő így szokta csinálni. Amikor hitközségi elnök lett, — a felesége népkonyhát létesített, csendben és zajtalanul. Ilyet is tapasztalhat néha a pesti zsidó, de csak — Óbudán...

Mire is „szerezte meg a szükséges összeget Stern Samu”?

Hát ezt mindenki tudja! Aki nem tudná, annak elárulja az édes titkót a hitközségi jelentés, mondván: „Ezúttal is Stern Samu hitközségi elnök szerezte meg az inségkonyhák fenntartásához szükséges összeget, amelyhez a pesti chevra kadisa 10.000 pengővel járult hozzá.”

Ehhez egyébként két kérdésünk volna: 1. Micsoda nagy cselekedet búvik itt meg szerényen és miért hallgatják el a „szerzett” összeg nagyságát, amikor úgys elmondják, hogy a chevra tízezer pengőt adott, az élelmszert pedig a főváros adta, tehát mindenki kiszámíthatja a nagy elnöki cselekedet számbeli nagyságát? — 2. Miért említik meg, hogy ki szerezte a pénzt és miért nem azt, hogy ki adta?

Milyen nagy is a szerénység ebben a mi kille kedojseinkban!

„A zsidó ifjúság reprezentatív szónoka

A „Legyező” adakozó kedvében díj- és illetégmentesen adományozta ezt a titult egy elég régen „ifjú” barátunknak, aki bálók és garden-partyk rendezői ülésein szokott szónoklataival babérokat aratni. Csak éppen elmulasztotta a „Legyező” megmagyarázni, hogy egy garden-party-i toborzó beszéd — amely egyébként ügyes, formás és talpraesett volt — miért „reprezentatív” szónoklata a zsidó ifjúságnak?

„Emelkedett stílus”

A „Legyező”-t az évi jelentés méltatásában mintha valami súlyemelő akrobata lélek ihlette volna meg. Ilyeneket mond: „felemelő módon méltatja a magyar

NEUWIRTH TESTVÉREK

órák és ékszerészek

Budapest, VI., Király-u 28. Tel.: 201-46.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy válasz-
tékban

zsidóság nagy kérdéseit", aztán: „a jelentésnek emelkedett stílusa... főjegyző kitűnő tollát dicséri“. Mindig nagyon szerettem az artista-mutatványokat, de olyan nagyszerűet — mondhatom — még sohasem láttam, mint aminőről az „emelkedett stílus“ emlékezik meg: „A pesti hitközségre, mint az ország első hitközségére vár elsősorban a feladat, hogy az Országos Irodával, valamint a községkerületek elnökeivel karöltve...“ Hát azt hogy csinálja a Führer; hogy önmagával karöltve?... Ah... Oh... akrobát... óh...!

Föllendülés előtt a magyar zsidó irodalom

Az Imit jelentéseiben évek óta olvassuk a panaszt, hogy a zsidó magyar írók nem akarják, sehogys sem akarják a zsidó magyar irodalmat fellendíteni. Pedig az Imit mindent megtesz. Kíri pályázatot, dotálja a felolvasást, sőt biztatja mindenképpen az „érdekelt“ írókat és költőket, tessék írni, tessék felolvasni, mi fizetünk is, ha kell... Minden hiábavaló volt eddig. Most aztán, igen no, de most!... Most merjen az a zsidó magyar irodalom fel nem lendülni! Most, amikor társelnökül — bankigazgatót kapott. Azelőtt Blau Lajos volt a társelnök, helyét most betöltötték egy bankigazgatóval. Irodalomhoz és tudományhoz ugyan eddig semmi köze sem volt, de abszolút semmi köze, azonban nem lehet tudni, semmit sem lehet tudni. Hátha... Egy természetes bankigazgató sok mindenhez érthet...

Az egyszeri bócher hegedűt akart venni.

— Minek neked a hegedű — kérdik tőle. — Hát tudsz te hegedűlni?

— Mit lehet tudni, — még nem próbáltam.

Egy pikáns hír

A pesti zsidóság látható feje, aki az egész magyar neológ zsidóságnak is vezére, azt mondják, nem is írtózik olyan nagyon a hitlerizmustól. Sőt egy bizonyos szimpátia-nyilvánítástól, egy bizonyos demonstratív lépéstől sem áll valami nagyon távol. Úgy halljuk: az unokája a Reichsdeutsche Schule-ba jár.

Ezzel a hírrrel kapcsolatban azt az ártatlan megjegyzést tette lapunk egy barátja:

— Hát a Reichsdeutsche Schulenak is van valami köze a hitlerizmushoz?

Egy másik még ráduplázott:

— És a Hangyának?... És a Farben-industrie-nak?...

Dicsőség — húsért vagy harmincért?

A „Legyező“ és a vele mindenben egyetértő laptársa a képviselőtestület megválasztása alkalmával „méltaó“ cikkeket hozott egyes, főképpen új képviselőtestületi tagokról. Hogy kikről? Hát, akik „érdemket“ szereztek maguknak — persze a „felekezeti sajtó“ körül. Pontos mértékegységük volt ezeknek a felekezet szolgálatában, vagy a kereskedelmi életben stb. szerzett „érdemek“nek a lemérésére: t. i. az aranypengő.

Úgy látszik a „méltaások“ akkor üzletileg egészen jól beválhattak, mert most, a helyettes előjáróságok, a körzeti elnökségek és a különböző bizottsági helyek betöltése alkalmából megismétlik dicsőségszengő cikkeiket. Még pedig arcképpel vagy arckép nélkül. De nehogy azt higgye ám valaki, hogy akinek arcképét nem közlik, az kisebb jelentőségű férfiú, nem! — csak spórolósabb! Mert számol azzal, hogy az ötven vagy harminc pengő több a húsznál, vagy tíznél. Egyébként úgy halljuk, hogy az „érdemek“ elismerése körül — alúnak is van helye.

Csak egyet nem értünk. Nem tartanak az „így“ megzengettek a — nevetésessé válástól?...

Rájött...

A pesti hitközség egyik kiváló tehetségű képviselőtestületi tagja, aki a Goldberger contra-Stern harcok idején nem mai vezérének hívei közé tartozott, úgy látszik, elkésve ismeri fel a helyzetet. Amint csak utólag és elég későn ismerte fel mai vezérének nagyságát és a maga felekezetpolitikai tévedéseinek súlyosságát, — most is elkésett. Mint az az ember, aki másnap neveti el magát a ma hallott viccen.

A sárga-veszedelem kitűnő szakértője beszédet mondott a legutóbbi közgyűlésen. Ebben a beszédében felfedezte a „legújabb“ sárga-veszedelmet. Azt, amely a pesti hitközséget fenyegeti azért, hogy sok zsidó költözik át Budára. A budai hitközség adóbevételeinek ebből eredő, állítólagos növekedése a szónok szerint méltán keltheti íel a pesti hitközség sárga irigységét. Ezen tehát segíteni kell. És mindiárt íel is fedezte a biztos panaceát: az adómegosztást. El kell venni Buda adójövedelmének egy részét!

A Führer az elnöki székben elmosolyodott, mint aki azt mondja: Én három éve hirdetem ezt és te csak most jössz rá? Hangosan azonban azt mondta, hogy legyen nyugodt a szónok, meg-

történek a szükséges intézkedések — az új statutumok mindenről gondoskodnak. S hagyja csak jóvá a kormány azokat, majd meglátja a szónok, — hogy fog akkor Buda fizetni.

És mindenki örült annak, hogy a képviselőtestületi tag úr — ha későn is — de rájött...

„Én mint jó katolikus asszony...“

Nagy ankét volt a Síp-utcában. Az elnöki pódiumon maga a Führer is helyet foglalt. Mellette egy kitűnő professzor azt fejtegette, hogy amit különben a hitközség évi jelentése is hangoztat — tenni kell valamit a veszedelem ellen, melynek az ifjúság a kísértő szélsőséges eszmék terjedése révén ki van téve. Az orvosság: elsősorban a helyes, vallásos nevelés. A mai zsidó vallásoktatás, szerinte, nem áll hivatása magaslatán. Többen igazat adtak neki, a Führer is. Aki egyébként ez alkalommal formálta meg a maga Führeri pedagógiájának alapelvét is: a pedagógusoknak arra kell törekedniök, hogy az ifjúságnak ne legyen véleménye!

Megindult a vita, voltak felszólalások pro- és contra. Egyszer csak szóvalra jelentkezik az ankét egyik meghívott hölgytagja: az egyik zsidó iparostanoncthon gondnoknöje. Olyanfélét mondott, hogy bizony ő is tapasztalja, hogy a zsidó ifjúság vallásos nevelése sok kívánnivalót hagy fenn, a zsidók megtanítják gyermekeiket arra, hogyan kell minél többet keresni, de vallásosságra nem. Még a Sómá Jiszróélt sem tudják...

— Meg kell mondanom, hogy én jó katolikus asszony létemre tanítom meg a zsidó tanoncokat a Sómára...

A teremben dermedt csend! Tableau! Csak a Führer nem jön zavarba. Azt feleli a zsidó tanoncotthon jó katolikus gondnoknöjének, hogy hát bizony a zsidó gyermekeknek meg kell tanulniök, hogy minél többet keressenek, mert velük szemben az élet nagyobb követelményeket támaszt. Ezt tartotta szükségesnek megmondani.

Újabb tableau!

Ilyen szavak hangzottak el a zsidó ifjúság neveléséről 1936. nyarán a Síp-utcában.

Csak egyre vagyunk kíváncsiak: Mit mondott, vagy fog mondani a katolikus ifjúság nevelése ügyében tartott vagy tartandó ankéten pl. a „Prohászka Ottokár-tanonctthon“ (van ilyen?) zsidó gondnoka?...

Séta az Örök Élet kertjében

— Ríport a temetőből —

A zsidó etikának, a zsidó életfelfogásnak, a zsidó vallási életnek egyik vézérfonala a gemilusz chaszidim. A két szót lefordítani nem lehet, de semmiféle fordítás nem adja híven vissza a bennük rejlő — az erkölcsi életfelfogás által ránkrott kötelességeket tartalmazó — értelmet. Csak körülírni lehet. Jelenti a jótékonyág kötelességét, a szükköldök, özvegyek, árvák segélyezésének parancsát, a betegek ápolásának és gyógyításának munkáját és a halottak eltemetésének, emléküik ápolásának szent művét. Jelenti szóval mindazt, amit a zsidóság legemberibb, legfennköltebb intézménye: a chevra képvisel.

Ezeket az eszméket mint élő valóságot mint cselekedeteket mutatta be a „Zsidó Élet” akkor, amikor az olvasó elé tárta a budai chevra jótékony munkásságát, kórházának és üdülőjének munkáját és most kiegészíti a mozaikot tökéletes képpé, amikor elkalauzol a farkasréti temetőbe és megmutatja, miképp teljesíti e chevra kötelességét a halottakkal szemben.

Temető... Az enyészet, a pusztulás, a halál helye...? Néhány hét előtt egy kis dalmát városka zsidó temetőjében jártunk. Néhány szépen ápolt sír művészi emlékekkel, a többi... mohalepte, repedezett kövek... fűvel benőtt utak... dudva rendezetlenség... pusztulás... elmulás. Ezek a halottak valóban meghaltak végleg, mert már elfelejtették őket. Vezetőnkől megtudtuk, hogy a városkának van chevraja és ha kicsi is a taglétszáma, a tagok igen gazdag emberek.

— Miért nem ápoltatja akkor a chevra az elhagyott sírokat? — kérdezzük vezetőnkől, aki elképedt csodálkozással adja meg a választ:

— A chevra...? Miből...? Ki fog arra pénzt adni, hogy idegen halottak sírját ápoljuk...?

Erre a jelenetre kell gondolnunk, mi alatt a farkasréti temető útjait róttuk. Temető...? Virágoskert! A természet örökéletű ragyogása, millió ragyogó szín ezernyi illat, madárdal, csend, gyógyító megnyugtató, pihentető csend. Az előtér gránitlapburkolata, a sírok közötti utakat borító sötét, a sírokat körülölelő kavicskövezet sokezer pengőjébe került a chevrának, de most azután zuhoghat az eső, minden sírt könnyen meg lehet közelíteni anélkül, hogy a cipőre sár tapadna. Sehol elhanyagolt sír, ledől sírkő, az ingyenes temetések mellett a chevra még a legválságosabb időkben

is gondoskodott azoknak a síroknak ápolásáról melyekben oly halottak aluszszák örök álmukat, kiknek hozzátartozói elhunytak, vagy elszegényedtek. És a hősi parcella...! A fehér rózsabokrok légiójával, melyek minden sírt díszítenek, olyan a temető színáradatában, mint egy szimbólum: akik itt pihennek, még alig ismerték jórészt az életet és máris elvesztették a legszentebb kötelesség teljesítésében.

Mennyi kedves, ismerős név...! Baracs Károly síremléke Goethe halhatatlan soraival a halottak és a csillagok rokonságáról — úgy áll ott, mintha őrizné a temetőt, amint egykor őrizte az élők közösségét. Szegény Vágó László sírkövének ábrái az élő munkáját hirdetik. Dános László hatalmas, feketemárvány obeliszkje megható egyszerűségében. Dr. Edelstein Bertalan, a nagy pap, Palágyi Lajos, a nagy költő, dr. Ferenczi Sándor, a nagy orvos, Tolnai Simon, a jeles kiadó, dr. Kepes Gyula vezérifőtörzsorvos, az 1872—73 évi északsarki expedíció, egyetlen magyar tagja, Gara Arnold a kiváló festőművész... ki győzné őket mind felsorolni. Egy darab magyar kulturtörténelem, egy darab magyar-zsidó kulturtörténelem. Mennyi mindent mesélhetnének ezek a sírok a Festeticheknek, Meskóknak, Böszörményieknek, vagy Wolff Károlynak, akinek egyik névrokona főle szintén itt borúl az örökké megújuló viráglepel. És mennyi mindent mondhatnának azoknak, akiknek családi sírboltjába nem költözik már új lakó, mert a most élő és az eljövendő nemzedék temetésén már más vallás rítusa szerint fog imádkozni a pap.

Lám, ezek a mi igazi halottaink, akiket végleg eltemettünk. Ezzel végződik az, ami azzal a jelenettel kezdődik, melynek szemtanui voltunk, amikor elhagytuk a temetőt. Egy fiatalember felháborodottan vitatkozott a temető örével, aki arra figyelmeztette, hogy a zsidó temetőbe a vallás parancsai értelmében földetlen föld belépni tilos.

— Engem maga ne tanítson — mondta dühösen az elegáns ifjú — vagyok olyan jó zsidó, mint maga...!

Vonjunk itt párhuzamot, mint a dalmát temetőnél? Például azzal a keresztény-

nyel, aki kalappal a fején lépne be egy keresztény templomba...?

Halász Sándor.

MARTIN BUBER:

Feleletmondások

A rágalmazóval szemben

Valaki Rabbi Jiczhek chaszidjait mindenféle rágalmakkal fel akarta lázítani mesterük ellen. Kavarodás támadt, ezt hírül hozták a caddiknak aki magához hívatta az embert, akit tanuk nélkül fogadott. „Te oktalan ember”, így szólt hozzá, miért állsz elő képtelen dolgokkal, amiket meghazudtolhatnak? Én elmondok neked minden rosszat magamról; ha aztán kimégy és világgá kiáltd mindenki el fogja hinni.”

A mélységből

A zidacsovi Rabbi Hirsch ezt beszélte el:

Mikor szombatnak előnapján szégyenszemre elkergettek Brody városából és szüntelen vándorlás után estefelé, néhány pilanattal a szombat beköszöntése előtt hazaérkeztem, köznapri ruhában mentem az imaházba és éppen csak hogy elmondtam az ima szavait. Reggel azonban imádkozás előtt így fóháskodtam Istenhez: „Világ Ura, Te látod a megalázottnak megalázkodását és látod az én szétzúzott szívemet, világozsíts meg engem, hogy imádkozhassak Hozzád.” Ekkor forróság szaladt végig testem minden tagján és áradó tűzben imádkoztam, amint eddig sohasem esett meg velem és soha többé nem fog megenni.

A gonosz és az igaz

A lublini rabbi mondá:

„Jobban szeretem a gonoszt, aki tudja, hogy gonosz, mint az igaz embert aki tudja hogy igaz. Azokról a gonoszokról pedig lenn akik magukat igazaknak tartják így szól az ige: Még az alvilág küszöbén sem térnek meg. Mivel azt vélik, azért kerülnek pokolra, hogy lelkeket váltsanak meg onnan.”

Mózes és a Sinaihegy

Megkérdezték egyszer a berdicsevít:

„Miképpen értendő, hogy Mózes, aki nagy alázatosságában arra kérte Istent, hogy másvalakit küldjön Fáraóhoz egy pilamatig sem vonakodott, mikor a Tórárt kellett átvennie?”

Zárda utcai sírkötelepem felmondása miatt, ottani raktárkészletemet július végéig

mélyen leszállított áron árúsítom

Lőwy J. Budán II. Fő-u. 79. Tel.: 51-5-81. Telep: II. Zárda-u. 3. Margit krt. sarok

„Mózes látta, — így felelt a rabbi — miképpen jelentek meg Isten előtt a magas hegyek, mikép akarta megdnyik a kegyet elérni hogy rajta történjék a kinyilatkoztatás, mikép választotta Isten mégis a kis Sinai ehgyet. Azért engedett a hívásnak, mikor látta, hogy ő választott ki.“

Az alázat nem parancsolat

Valaki megkérdezte a zlocsovi maggidot:

— Minden parancsolatot magában foglal a Tóra. Ámde az alázatot, amely minden erénynek felér, nem írja elő; csupán dicséretként említi meg Mózesről, hogy mindenkinél alázatosabb volt. Mit jelent ez az elhallgatás?

— Ha valaki — így válaszolt a rabbi — az alázatosságot azért gyakorolná, hogy parancsolatot teljesítsen, soha el nem jutna az igazi alázathoz. Csak a sáttán hiteti el az emberrel, hogy az alázat parancsolat. A sáttan teszi felvaukodottá az ember szívét afölött, hogy tudós és igazságos és istenfélő és minden jó cselekedetek mestere és méltó lenne arra hogy a nép fölé emelkedjék. Ámde ezt azt jelentené, hogy gögösen és jámborság nélkül cselekszik kotejlessége tehát, hogy alázatosságot gyakoroljon és közösséget vállaljon mindenkiel és az ember ennek a képzelt parancsnak eleget tesz és még ezzel is táplálja gögjét.

— Az „Áhávász Réim“ gyász. Súlyos veszteség érte az Áhávász Réim Egyesületet érdemes alelnökének, Kunstädter Adolfinak, a Rombach-utcai templom előljárójának váratlanul történt elhúnyttával. A megboldogult hosszú éveken át szolgálta az egyesület jótékony és tradicionális céljait és támogatta buzgó odaadással, szívének kivételes finomságával, vallásos érzésével és igazságszeretetével. Részt vett az egyesület vezetésében, végezte a tradicionális beteglátogatásokat, áldozatkész segítője volt az egyesületnek és létesített új intézményének. Végtisztességén az egyesület elnöksége és tisztikara majdnem teljes számban vett részt és az egyesület nevében dr. Rosenak Miksa elnök búcsúzott tőle meghatóan.

— A sátoraljai helyi chevra kadisa legutóbbi közgyűlésén ejtette meg a tisztújítást. Elnök lett: dr. Glück Sándor, gondnokok: Frenich Ábrahám, Neufeld József, Rubin Adolfi, pénztárnok: Blumenfeld József, ellenőrök: Klein Vilmos, Reinitz Adolfi, választmányi tagok: Berkovits Rafael, dr. Kelemen Miksa, Morgenstern Jakab, Rein Lajos, dr. Róth József, Rubin Márton, dr. Safir Miklós, Schönwald Jenő, Schwarcz Jenő, dr.

Schweiger Mór, Teitelbaum Dávid, számvizsgálók: Eisenberger Henrik, Lengyel Dezső, Silber A. József.

— A debreceni zsidó reálgimnáziumban a napokban folytak le az érettségi vizsgálatok. A szóbeli vizsgálatra becsátott 28 tanuló közül kitüntetéssel érettt 1, Balázs Miksa, jelesen érettt 4, Buxbaum Gyula, Mayer Károly, Schwartz Sándor, Sonnenfeld György. Jól érettt 8, Blumenstein László, Farkas József, Frank István, Goldstein Ernő, Kantzler György, László Márton, Millitzer László, Schön János. Érettt 9. Szeptemberben javító vizsgálatot tehet 4 tanuló. Mintegy 40 kitüntetéssel, jelesen és jól érettt, mintegy 40 százalékát teszik az érettségizőknek, az eredmény igen szépnek mondható, amiben nagy része van vitéz dr. Bessenyi Lajos főigazgató pártatlanul igazságos, jóindulatú és méltányos elnöklésének. A tankerületi királyi főigazgató teljes megelégedését fejezte ki a tanári kar munkája iránt és örömmel állapította meg, hogy a zsidó reálgimnázium az idén is sikerrel kálotta a középiskolák nagy szellemi erőpróbáját: az érettségi vizsgálatot.

— A Fővárosi Szegény Gyermekket Egylet jun. 28-án tartotta közgyűlését tiszasülyi Polnay Jenő elnöklésével. A közgyűlés az elnökség beszámolóját tudomásul vette és megadta a felmentvényt.

— Felhívás a szülőkhez. Nagyon kérjük az igen tisztelt szülőket, hogy ha gyermekeik valamelyike a szünidőben házitanításra szorul, jelentsék ezt be titkárságunknál, ahol elemi, gimnáziumi és kereskedelmi iskolások házitanításában és egyes tárgyak (héber, latin, német, stb.) oktatásában jártas állásnéküli tanítók és tanárok csekély díjazás mellett állanak rendelkezésükre, javító vizsgálatokra való előkészítés céljából is. Orsz. Izr. Tanítóegyesület, VII., Weselényi-utca 44. Tel.:1-440-85.

— Az Izr. Szüridei Gyermektelep Egyesület jun. 16-án tartotta XXIV. rendes közgyűlését a pesti izr. hitközség székházában, nagyszámú és előkelő közönség jelenlétében Kálmán Henrik kinct, főtan., egyesületi elnök vezetésével, aki megnyitó szavaiban vázolta, hogy az egyesület a súlyos gazdasági viszonyok ellenére is közel 600 gyermeket nyaraltatott mult évben. Hálával emlékezett meg mindazokról, kik ezt lehetővé tették. A közgyűlés meleg ünneplésben részesítette Kemény Lajos korm. főtanácsost, aki Óbudán, a Péterhegyen saját költségen gyermeküdölöt létesített és azt az egyesületnek nyaraltatás céljából rendelkezésére bocsátotta. A közgyűlés a kiváló emberbarátnak há-

lás köszönetet mondott. Dr. Groszmann Zsigmond rabbi, egyházi elnök örömmel állapította meg, hogy az egyesület valóban hivatása magaslatán áll s ezért hálás köszönet illeti Kálmán Henrik kinct, főtan. elnököt, Galambos Jenő ügyv. igazgatót, valamint az egyesület igazgatóságának többi tagjait. A Galambos Jenő ügyv. igazgató által bemutatott zárszámadás és költségelölírányzatot a közgyűlés elfogadta, a felmentvényt az igazgatóságának és választmányának egyhangúlag megadta. Számvizsgálókul az 1936. évre újra alsóterényi Auer Róbertet, Gottlieb Bélát, Kreiner Ferencet választották meg. Dr. Dési Géza korm. főtan. a pesti izr. hitközség előljárósága nevében meleg köszönetet mondott Kálmán Henrik elnöknek, valamint a vezetőség tagjainak. Végül a választásokat ejtették meg. A közgyűlés dr. Berényi Sándor jelölő bizottsági elnök javaslata alapján elnökké újra Kálmán Henrik kinct, főtanácsost, elnökhelyettesekké Dr. Berényi Sándort, Füst Györgyöt, Lunzer Pélt, egyházi elnökké dr. Groszmann Zsigmond rabbit, társelnökké dr. Schwarcz Benjámin rabbit, ezen kívül az elnökségbe, az igazgatóság és választmány többi tisztségére pedig a tisztikar rég tagjait választotta meg. Kálmán Henrik elnök zárószavai után — melyben Isten áldását kérte az egyesület jötevőire — a közgyűlés lelkes hangulatban ért véget.

— Zsidó Hitéleti Lexikon. Levovics József, a tudós mágoosi főrabbi nagy műve, a Zsidó Hitéleti Lexikon több évi kemény munka és súlyos akadályok leküzdése után elkészült. Az eredetileg két kötetre — 80 ívre — tervezett művet, a felmerült akadályok miatt és hogy olcsóbbá és így szélesebb rétegek számára is hozzáférhetővé tegyék, egy kötetbe — 21 ív — vonták össze, azonban nem a teljesség rovására. Tanusodik róla a dr. Schlesinger Sámuel, a debreceniek tudós főrabbija által készített Tárgymutató hétszáznál több tételle, amelyek az egész életet felölelik. A Zsidó Hitéleti Lexikon, az első, az egyetlen mű, világviszonylatban is, mely világi nyelven a Talmudnak, a Sulchan Áruah által kodifikált szentenciáit adja, hitelesen, a források megjelölésével, de bővítve okiejtő magyarázatokkal. A Zsidó Hitéleti Lexikonnak ezért ma nem szabad hiányozni egy zsidó házbán sem. Ára: füzve 20 pengő, kötve 22 pengő. Megrendelhető minden zsidó könyvkereskedésben, vagy a szerzőnél.

Felelős szerkesztő és kiadó:
KECSKEMÉTI VILMOS